

Handläggare
Jimmy Sandberg**Samhällsbyggnadsnämnden**

Fastighet: LINDHOV 15:3 (ASPTUNA 1)
Ärende: **Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av anstaltsbyggnader, Asptuna (2021-01-01- 2031-01-01)**
Sökande: Specialfastigheter Sverige AB
Fastighetsägare: SPECIALFASTIGHETER SVERIGE AB

FÖRSLAG TILL BESLUT

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar att bevilja tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av anstaltsbyggnader, Asptuna 2021-01-01 – 2031-01-01 (tio år)

Bygglovavgiften för tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggnad är 51 992 kronor.

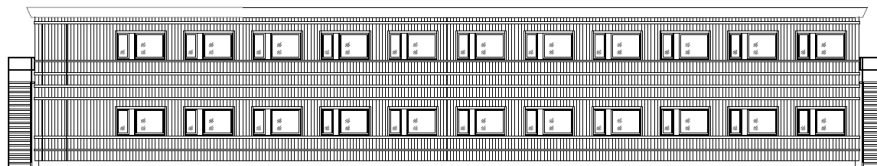
Beslutet fattas med stöd av 9 kap 33 § och 12 kap 8 § plan- och bygglagen (2010:900) PBL.

För beslutet gäller

Byggnadsarbetet får inte påbörjas förrän samhällsbyggnadsnämnden lämnat startbesked och byggnaden får inte tas i bruk förrän samhällsbyggnadsnämnden lämnat slutbesked.

Utstakning av byggnadens läge ska göras av behörig innan byggnadsarbetena påbörjas. Lägeskontroll av grunden ska utföras av behörig. Kontrollen ska utföras så tidigt som möjligt t.ex. efter formsättning men innan påbörjad gjutning av grund, eller montering av prefabricerade element.

Kontrollansvarig enligt plan- och bygglagen för åtgärden är Stefan Engström.

FASAD LÅNGSIDA ENTRÉ

Ansökan avser

Ansökan avser nybyggnad av 1 st boendemodul i 2 plan med 12 boendeplatser i vardera planen (byggnadsarea 370 m², bruttoarea 740 m²) samt 1 st sysselsättningsmodul i 2 plan (byggnadsarea 370 m², bruttoarea 740 m²)
Fasaderna utförs med trä i NCS 2020-Y10R beige/gul kulör. Taket beläggs med papp i svart kulör.

Bakgrund

Anstalten byggdes 1965 på Näsby gårds tomt, en udde på östra sidan av sjön Aspen. Den gamla gårdsbyggnaden från 1700-talet fanns kvar ett tag men brändes ner på 1970-talet. Till en början fanns plats för 40 intagna. Anläggningen har utökats och ombyggts sedan dess kontinuerligt, 2004 byggdes fyra bostadsavdelningar med sex platser med självförvaltning i varje avdelning. Under åren 2004 till dagens datum har tillbyggnader, nybyggnader, anläggande av parkeringsplatser och uppförande av centralvaktbyggnad m.m handlagts av förvaltningen. De senaste av ärenden var rivningslov för rivning av byggnad dnr SBN 2019-001012, beviljat beslut 2019-12-18. Rivningslovet innebar att snickeriet revs och ersattes av snickeriet i ärende bygglov för nybyggnad av verkstadsbyggnad dnr 2020-000038 beviljades 2020-03-17 §81.

2018 hade anstalten 90 platser och ett 30-tal anställda.

Anstalten har idag (2020) 92 platser i säkerhetsklass 3, vilken är den lägsta av kriminalvårdens klasser. Anstalten har idag sysselsättning för intagna genom snickeri, lärcentrum, utelag för mark och trädgårdsskötsel samt genom självförvaltning, dvs matlagning och självhushållning på boende-avdelningarna. Anstalten använder elektronisk övervakning med fotboja.

För att möta Kriminalvårdens platsbehov på kort och medellång sikt har myndigheten bedömt att etablering av så kallade modullösningar av mer tillfällig karaktär. Den tillfälliga karaktären ger också möjlighet för Kriminalvården att undvika att binda staten vid höga kostnader under lång tid. Därav inkommandet av aktuell ansökan. Ansökan inkom till förvaltningen 2020-07-08. Ansökan om strandskyddsdispens dnr handläggs separat. Se bilaga 3 Platsrapport.

Anstalten Asptuna har tidigare erfarenheter av boendemiljöer med moduler genom åren, tidsbegränsad åtgärd bostadspaviljong om 666 m² byggnadsarea, dnr LOV 03-533 §148, Förlängning av tidsbegränsat lov dnr LOV 06-1022 § 104, Förlängning av tidsbegränsat lov dnr LOV 2011-000643 §52. Tidsbegränsade bygglovet upphörde gälla 2013-12-31 och byggnaderna togs bort och marken återställdes.

Beslutsunderlag

Situationsplan (tomtkarta)	inkom 2020-08-24
Ritning A32:01	inkom 2020-07-08
Ritning A32:01 B	inkom 2020-07-08
Tillgänglighet	inkom 2020-07-08
Beskrivning projekt/avveckling	inkom 2020-07-08

Plan förhållande

Fastigheten ligger i område utan detaljplan eller områdesbestämmelser och inom sammanhållen bebyggelse. Fastigheten omfattas av strandskydd om 100 meter.

Översiktsplanen antagen av kommunfullmäktige 2014, anger att det aktuella området ligger inom storstadsnära natur, grönt aktivitetsrum. Här ska finns plats för längre promenader, skidåkning, motion och utflykter.

Aktiviteter som inte sker dagligen, men ändå ofta. Markanvändningen är idag och även fortsättningsvis kriminalvårdsanstalten Asptuna med deras verksamhet. Anstalten är även belägen inom riksintresse Kulturmiljövård, Botkyrkas tolkning. Områdena är tydliga informationsbärare för viktiga perioder i kommunens historiska utveckling.

Yttranden från remissinstanser

Miljöenheten har ingen erinran avseende ansökan då anstalten redan har tillgång till kommunalt vatten o avlopp.

Yttranden från sakägare

Berörda grannar på fastigheterna Lindhov 15:24 och Eriksberg 2:27 har beretts tillfälle att yttra sig. Berörda grannar har ej inkommit med svar.

Gällande bestämmelser

Enligt 9 kapitlet 33 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, För en åtgärd som uppfyller någon eller några men inte alla förutsättningar enligt 30-32 a §§ får ett tidsbegränsat bygglov ges, om sökanden begär det och åtgärden avses att pågå under en begränsad tid. Ett sådant lov ska ges, om åtgärden har stöd i en detaljplanebestämmelse om tillfällig användning av byggnad eller mark. Ett tidsbegränsat bygglov får ges för högst tio år. Tiden kan på sökandens

begäran förlängas med högst fem år i taget. Den sammanlagda tiden får överstiga femton år endast om lovet ska användas för ett ändamål som avses i 9 §. Lag (2014:900).

Bedömning

Förslaget, tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggnad följer översiktsplanen men uppfyller inte alla förutsättningar som krävs för ett permanent bygglov och åtgärden avses även endast att pågå under en begränsad tid.

Frågan är således om det finns förutsättningar enligt 9 kap. 33 § plan- och bygglagen att ge ett tidsbegränsat bygglov.

Ett tidsbegränsat bygglov får enligt 9 kap. 33 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, om det begärs, ges för en åtgärd som uppfyller någon eller några men inte alla förutsättningar som krävs för ett permanent bygglov om åtgärden avses att pågå under en begränsad tid. En grundläggande förutsättning för att ett tidsbegränsat bygglov ska beviljas att den sökta åtgärden avser *ett behov* som verkligen är tillfälligt (se RÅ 1994 ref. 13 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 januari 2014 i mål nr P 7678-13).

Den ansökta åtgärden innebär uppförande av 2 stycken byggnader av moduler i två plan vardera, innefattande 24 st boendeplatser och sysselsättning i form av kontor/samtal rum, omklädningsrum och produktionslokal, inom Asptuna anstaltens område i anslutning till anstaltens övriga byggnader i Botkyrka kommun.

Enligt sökanden finns det endast ett tillfälligt behov av byggnaderna / boendeplatserna. Platserna ska tillgodose Kriminalvårdens platsbehov på kort och medellång sikt medan Kriminalvården har påbörjat en permanent kapacitetsökning, det vill säga en kapacitetsökning som innebär renovering eller etablering av fastigheter, teknik och verksamhet med en mycket lång livslängd, men detta kommer att ta ytterligare ett antal år att realisera kopplat till både planerings- och genomförandeprocesser. Permanent kapacitetsökning binder Kriminalvården, och därmed staten, till höga kostnader under lång tid och behöver därför planeras och värderas i en process som ibland tar tid och själva byggprocesserna tar inte sällan lång tid.

Vad gäller behovet av tillfälliga byggnader under ombyggnationen/renovering kan det konstateras att detta behov är av sådan tillfällig karaktär som det kan finnas förutsättningar att bevilja ett tidsbegränsat bygglov.

Av bifogad rapport/utredning till bygglovsansökan framgår av Kriminalvården att behovet av boendeplatser varierar med åren.

Det kan antas att det är förenat med svårigheter för Kriminalvården och då även sökande att överblicka och bedöma det framtida behovet av boendeplatser överlag men även för enskild anstalt. Vid en ansökan om ett tidsbegränsat bygglov för tillfälliga byggnader som ska tillgodose ett tillfälligt ökat behov av boendeplatser, krävs dock utredning som stöder att behovet är just tillfälligt.

Alla faktorer som påverkar det framtida behovet bör beaktas i en sådan utredning. Det bör även krävas att sökanden redogör för möjligheten att behovet tillgodoses på annat sätt än genom den ansökta åtgärden, exempelvis genom tillgängliga boendeplatser på andra anstalter.

Sökande hänvisar till rapport/utredning från Kriminalvården som visar behovet av åtgärden och behoven på samtliga anstalter.

Med den nuvarande beläggningssituation klarar Kriminalvården inte av att genomföra nödvändigt underhåll. Kriminalvården önskar skapa utrymme för renovering och underhåll för att långsiktigt kunna vidmakthålla lokaler och även minska risken för akuta stängningar. Underhållsbehovet ökar ytterligare vid hög beläggning och hårt tryck på lokalerna. I många fall är lokalerna i så dåligt skick att de måste ersättas med nya byggnader för att skapa mer långsiktiga förutsättningar att fortsatt bedriva verksamhet. Detta, i kombination med behovet av ökad kapacitet, innebär att Kriminalvården står inför ett omfattande behov av att modernisera deras infrastruktur.

I rapport/utredningen från Kriminalvården som bifogades bygglovsansökan redogörs samtliga möjligheter till att hantera det tillfälligt utökade behovet av platser på anstalter och varför den ansökta åtgärden är behövlig.

Enligt förvaltningens bedömning ger Kriminalvårdens rapport/utredningen tillräckligt stöd för slutsatsen att behovet av aktuella byggnader endast är tillfälligt.

Mot denna bakgrund bedömer samhällsbyggnadsförvaltningen, vid en sammantagen avvägning mellan de intressen som talar för åtgärden och de motstående allmänna och andra intressen som skyddas av PBL, att det finns förutsättningar att bevilja ett tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggnad.

Sammanfattningsvis med stöd av ovanstående föreslår förvaltningen att samhällsbyggnadsnämnden beviljar tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggnad på fastigheten Lindhov 15:3 (Asptuna 1) 2021-01-01 – 2031-01-01.

Information

Lovpliktiga åtgärder, som avser byggnadsverk, tomter eller allmänna platser, ska genomföras så att de inte strider mot det lov som har getts för åtgärden. Detta innebär att åtgärden ska utföras exakt så som det framgår av det beviljade lovet inklusive tillhörande ritningar. Exempelvis får inte byggnadens läge på tomten eller dess höjdläge ändras. De på ritningarna angivna markhöjderna ska följas. Utformningen får inte heller ändras, exempelvis får inte fasad- eller takmaterial, fönster- eller dörrsättning eller kulör bytas. Plan- och bygglag (2010:900) 10 kap 2§.

Byggherren ansvarar för att kontrollera att det som byggs följer krav enligt PBL eller föreskrifter/beslut som meddelats med stöd av PBL.

Beslutet vinner laga kraft fyra veckor efter att det publicerats i Post- och Inrikes Tidningar under förutsättning att ingen överklagan inkommit.

Samhällsbyggnadsförvaltningen debiterar den sökande genom faktura som skickas separat.

Om byggnadsarbetena påbörjas utan startbesked och/eller byggnadsverket tas i bruk utan slutbesked kan medföra byggsanktionsavgift.

De tekniska egenskapskraven som inte har prövats i lovet kommer att tas upp i det tekniska samrådet.

Kallelse till tekniskt samråd skickas separat.

Samhällsbyggnadsförvaltningen debiterar den sökande genom faktura.

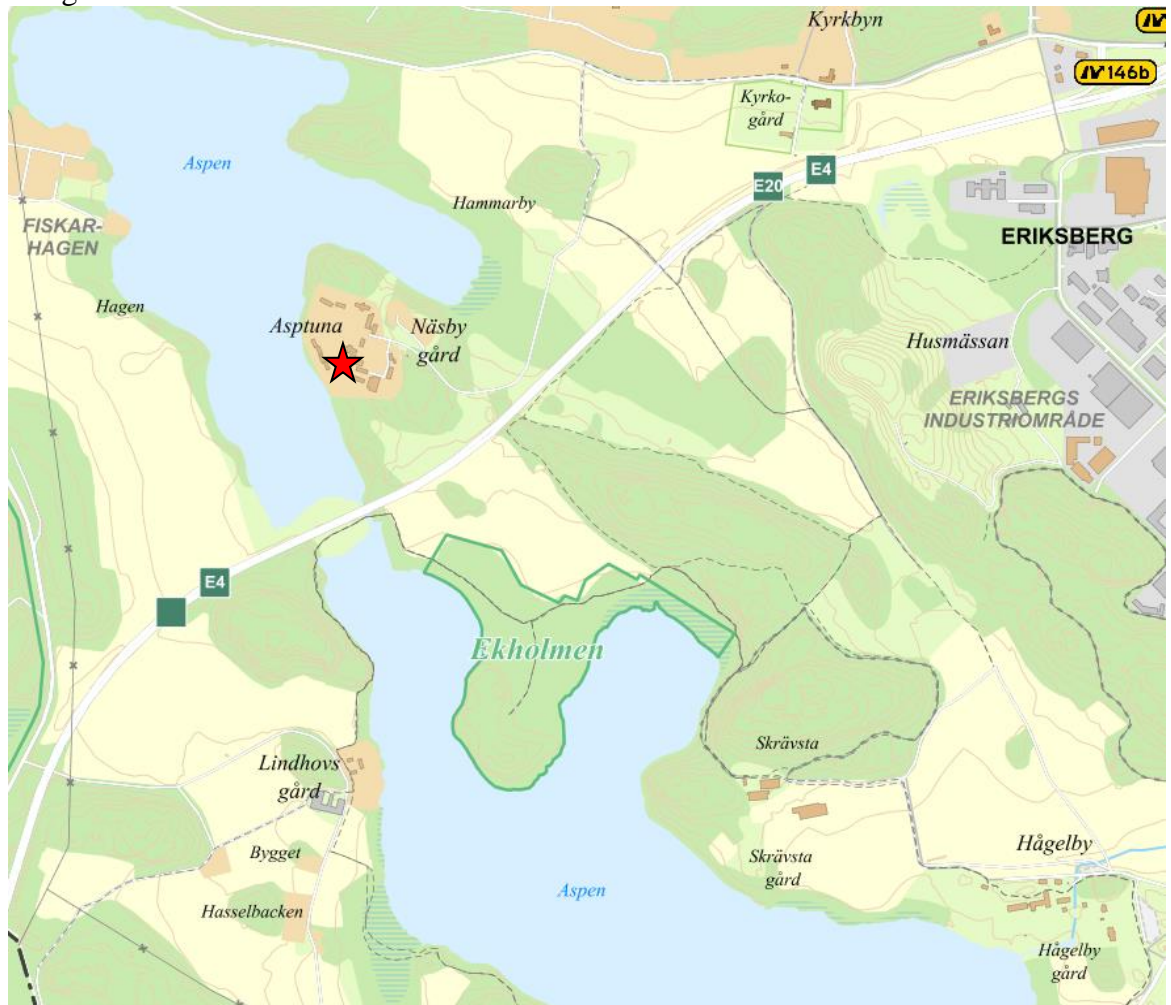
Annelie Fager
Bygglovchef

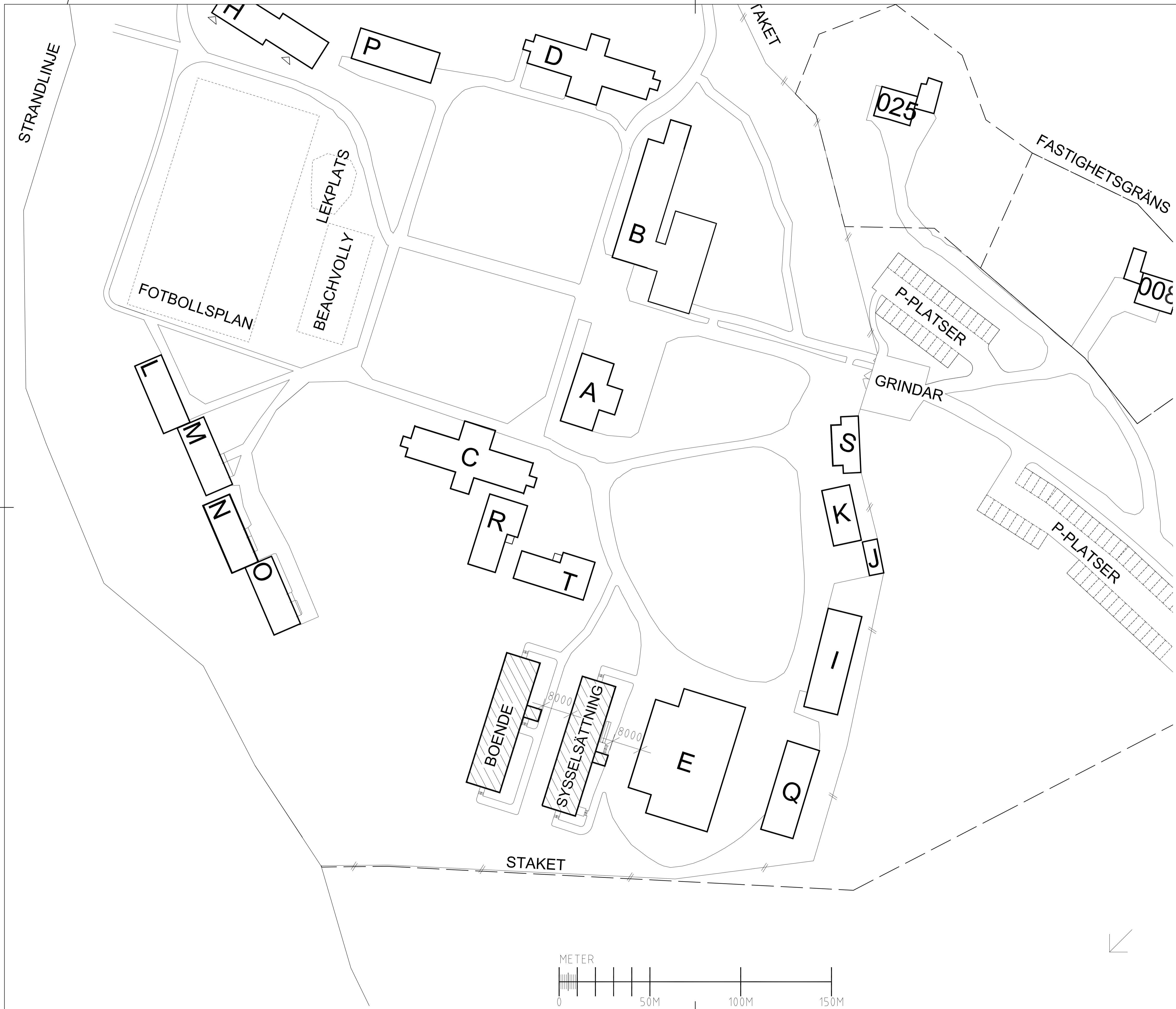
Jimmy Sandberg
Bygglovhandläggare

Bilagor:

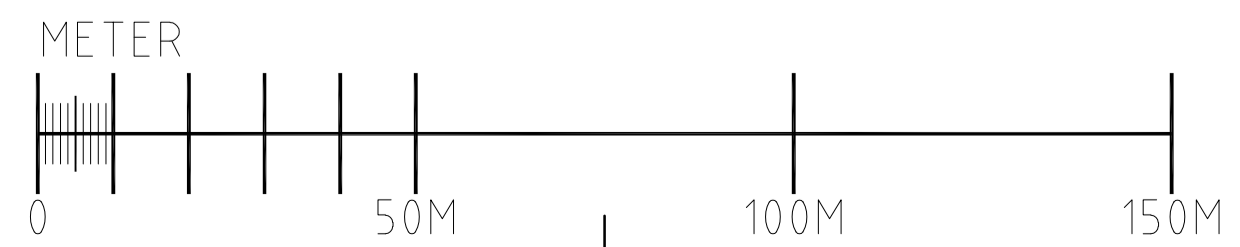
1. Översiktskarta
2. Situationsplan
3. Rapport/utredning Kriminalvården
4. Ritning A32:01
5. Ritning A32:01 B

Bilaga 1

- BYGGNADER**
- A (001) KÖK OCH MATSALSBYGGNAD
 - B (002) ADMINISTRATIONSBYGGNAD
 - C (003) FÖRLÄGGNINGSBYGGNAD
 - D (004) FÖRLÄGGNINGSBYGGNAD
 - E (005) VERKSTADSBYGGNAD
 - J (010) FÖRRÅD
 - I (012) SKOLA/ PROGRAMLOKAL
 - K (011) GARAGE FÖR TAKTOR
 - L (016) BOSTADSBYGGNAD
 - M (017) BOSTADSBYGGNAD
 - N (018) BOSTADSBYGGNAD
 - O (019) BOSTADSBYGGNAD
 - P (007) FRITIDS OCH PERSONALBYGGNAD
 - S (026) MILJÖSTATION/CARPORT
 - Q (006) LAGERBYGGNAD
 - (008) BOSTADSHUS, ANNAN ÄGARE
 - (025) NÄSBY GÅRD 2

BET	ANT	ÄNDRING AVSER	DATUM	SIGN
BYGGLOVHANDLING				
SPECIALFASTIGHETER				
ASPTUNA BOTKYRKA, LINDHOV 15:3				
X	A	HÄLLÉN ARKITEKTER AB	019-670 80 60	
	K			
	E			
	V			
	M			
	SP			
UPPDRAG NR	180220-02	RITAD/KONSTR AV	HCL	HANDLAGGARE
DATUM	2020-07-06	SKALA	1:500 (A1) 1:1000 (A3)	P.PHILIP ANSVARIG P.PHILIP
SITUATIONSPLAN				
OBJEKT ID	NUMMER		BET	
A0297-000	A-01-1-100			

KRIMINALVÅRDENS PLATSKAPACITET

VI BRYTER DEN ONDA CIRKELN

Innehåll

1	Inledning	3
2	Sammanfattning	3
3	Syfte.....	4
4	Bakgrund	5
5	Prognoser och klientutveckling.....	5
5.1	Häkte	6
5.2	Anstalt	7
5.3	Yttre påverkansfaktorer	7
5.3.1	Kommande straffskärpningar	9
6	Infrastruktur och platskapacitet.....	10
6.1	Flexibelt platsutnyttjande.....	12
6.1.1	Platstyper.....	12
6.2	Bedömning av platsbehov och platstillgång.....	13
6.2.1	Häkte	14
6.2.2	Anstalt.....	15
7	Inriktning lokalförsörjning 2020-2035	17
7.1	Häkten	17
7.2	Anstalter	18
7.3	Underhållsplan	19
7.4	Miljö och hållbarhet	20
8	Kompetensförsörjning.....	21
9	Verksamhetsmässiga behov	22
9.1	Digitalisering.....	24
10	Övriga åtgärder.....	24
	<i>Bilaga 1. Planerade platstillskott – häkte</i>	<i>26</i>
	<i>Bilaga 2. Planerade platstillskott – anstalt.....</i>	<i>27</i>

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

1 Inledning

Kriminalvården ska ha kapacitet att ta emot häktade och fängelsedömda. För närvarande råder akut platsbrist i häkten och anstalter, samtidigt pekar prognoserna över klientinflödet uppåt. Renoveringsbehoven i anstalter och häkten är dessutom mycket stora, vilket också påverkar platsstillgången. Föreliggande rapport beskriver myndighetens övergripande strategi och operativa plan för den framtida platskapaciteten.

2 Sammanfattning

Platsbehovet styrs dels av klientutvecklingen, dels av kraven på underhåll av befintliga platser. Att i detalj förutse hur klientinflödet och volymerna kommer att utvecklas över tid är inte möjligt, arbetet måste utgå från prognoser och bedömningar. Det innebär i sin tur alltid ett visst mått av osäkerhet. Samtidigt krävs långsiktiga beslut om Kriminalvårdens dimensionering, eftersom det tar lång tid och innebär stora kostnader att uppföra nya häkten och anstalter. Nuvarande fyraåriga klientprognos visar på en fortsatt kraftig uppgång av antalet klienter i häkte och anstalt. I häkte finns idag cirka 2 200 ordinarie platser. År 2023 beräknas platsbehovet ha stigit till 2 480 platser, och år 2029 till 2 640 platser. I anstalt finns idag cirka 4 300 ordinarie platser samt därtill ett antal tillfälliga så kallade beredskapsplatser. År 2023 är vår bedömning att det samlade platsbehovet har stigit till 5 710 platser, och att det därefter i vart fall kommer att ligga kvar på samma höga nivå under åren som följer. Inom en tioårsperiod planerar vi för att utöka det sammanlagda antalet ordinarie platser till drygt 8 500, att jämföra med dagens cirka 6 500 ordinarie platser. I siffran finns inte marginaler för att fullt ut möta behovet av differentiering, alltså att kunna placera klienter efter säkerhetsklass, kön och individuella behov. En viss differentieringsmarginal är nödvändig för att bedriva verksamheten på ett ändamålsenligt sätt, men är svår att uppnå i en situation med omfattande platsbrist.

Myndighetens långsiktiga målbild är att platsbehovet ska täckas av ordinarie anstaltsplatser, och renoveringsbehoven hanteras med hjälp av beredskapsplatser, främst dubbelbeläggning. Det ska finnas en hög grad av flexibilitet så att myndigheten kan hantera tillfälliga beläggningstoppar inom ramen för befintlig platskapacitet. Vi behöver kunna växla upp - eller ner - antalet tillgängliga platser relativt snabbt. I rådande mycket ansträngda beläggningssituation är vi dock långt ifrån målet om att kunna möta behoven med ordinarie platser. Vi kommer därför att under överskådlig tid vara beroende av beredskapsplatser, och även behöva komplettera med tidsbegränsade platser i form av byggnader med begränsade bygglov. Åtgärder vidtas nu för att dels ta fram fler beredskapsplatser och tidsbegränsade platser för att hantera den akuta situationen, dels genomföra en omfattande till- och nybyggnation av ordinarie platser med målet att bättre kunna möta platsbehovet på medellång och lång sikt. Planen omfattar en utökning om totalt cirka 2 000 ordinarie platser, varav cirka 1 400 i anstalt och knappt 600 i häkte, inom tio år. Tillkommer gör också renoveringsåtgärder för att komma till rätta med det eftersatta underhållet. Myndigheten har ett i delar mycket föråldrat fastighetsbestånd med omfattande renoveringsbehov, och där det innebär stora utmaningar att möta moderna krav på till exempel brandskydd och arbetsmiljö. Det innebär att vi måste räkna med att löpande tappa viss kapacitet.

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

Klientprognosen kvalitetssäkras löpande och uppdateras årligen. Även bedömningen av platsbehovet kommer att följas upp regelbundet inom myndigheten och vid behov revideras. Ju längre fram i tiden, desto större är sannolikheten för justeringar. Om den kraftiga klientuppgången som vi har sett under det senaste året fortsätter i samma omfattning, även efter den fyraåriga prognosperioden, kommer platsbehovet att öka ytterligare och fler åtgärder, utöver de som beskrivs i denna rapport, bli nödvändiga. Sannolikheten för att platsbehovet minskar inom tioårsperioden bedömer vi som liten.

Med utökad platskapacitet följer även ett växande kompetensförsörjningsbehov, samtidigt som vi behöver rusta verksamheten för att hantera fler intagna och erbjuda alla ett meningsfullt innehåll. Sysselsättning i form av arbete, studier, behandlingsprogram och annan strukturerad verksamhet, ASV, är viktiga verktyg för att upprätthålla säkerheten och skapa en trygg miljö för intagna och medarbetare. Innehållet verkar också återfallsförebyggande och bidrar till minskade risker efter frigivningen och därmed till ökad trygghet i samhället. Att värna, kvalitetssäkra och anpassa verkställighetsinnehållet samt möta verksamhetsmässiga behov är därför en fortsatt viktig uppgift, liksom att analysera hur innehållet kommer att påverkas av förtätningar i verksamheten. Insatser görs nu för att stärka bland annat vuxenutbildningen, ASV-verksamheten och arbetsdriften. Investeringar i ökad digitalisering är också en viktig del i arbetet med att utöka platskapaciteten och utveckla verksamhetsinnehållet.

Myndigheten kan i begränsad utsträckning påverka beläggningssituationen genom utökad användning av intensivövervakning, öka antalet klienter i särskilda utslussningsåtgärder, genomföra fler överföringar till andra länder samt genom att utöka inställetiderna. Åtgärder inom dessa områden sker parallellt med kapacitetsutökningen.

3 Syfte

För att bättre svara mot verksamhetens operativa planeringsbehov genomfördes hösten 2019 fyra interna uppdrag med fokus på beläggningsutveckling, kärnverksamhetens utveckling och behov, lokalförsörjning och kompetensförsörjning. Denna rapport utgår från uppdragens slutsatser. Rapportens övergripande syfte är att beskriva myndighetens strategi för infrastrukturen samt den operativa planen för att möta behovet av fler platser på kort och lång sikt. Rapporten utgör också slutrapportering av det regeringsuppdrag om myndighetens plan för den framtida platskapaciteten som gavs i regleringsbrevet för 2020. Av redovisningen ska bl.a. framgå

- vilka bedömningar som ligger till grund för planen,
- hur myndigheten har planerat för att skapa en hög grad av flexibilitet i platstillgången,
- på vilket sätt de verksamhetsmässiga behoven tillgodoses,
- vilka överväganden som har gjorts ur ett hållbarhetsperspektiv,
- hur kravet på resurseffektivitet tillgodoses, och
- hur planen tar hänsyn till behovet av successiv utslussning inom den egna organisationen.

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

4 Bakgrund

Klientinflödet vände uppåt under slutet av 2016 efter att under flera år ha varit nedåtgående. Ökningen har inte bara fortsatt utan eskalerat, och sedan två år tillbaka råder svår platsbrist i anstalter och häkten. Sedan hösten 2018 har cirka 400 platser öppnats på anstalt, såväl ordinarie som beredskapsplatser genom dubbelbeläggning och konvertering av andra utrymmen till bostadsrum. I häkte har cirka 200 ordinarie platser öppnats sedan 2018, samtidigt som cirka 50 anstaltsplatser tillfälligt har konverterats till häktesplatser. I februari 2020 fattades beslut om att öppna ytterligare 360 platser i anstalt, varav de flesta är beredskapsplatser och tidsbegränsade platser. Samtidigt pågår ett arbete för att utöka den ordinarie platskapaciteten. Flera projekt är påbörjade, till exempel byggs ett så kallat typhus på anstalten Skenäs utanför Norrköping. Genom typhus kapas både produktionstiden och kostnaderna, samtidigt som husen möter verksamhetens behov och höga krav på säkerhet. Byggnation pågår också på anstalterna Hall, Salberga och Västervik och ett nytt häkte byggs i Östersund. Hösten 2018 fattades beslut om utbyggnad på sammanlagt 13 orter i landet. Vissa byggnationer har dock försenats på grund av ekonomisk osäkerhet och utdragna hyresförhandlingar. Eftersom det tar lång tid att bygga ny infrastruktur, men går relativt snabbt att avveckla, har myndigheten strävat efter att vidmakthålla existerande platskapacitet i så stor utsträckning som möjligt.

Under senare år har myndigheten intensifierat arbetet med att analysera orsaker till förändringar i klientinflödet. I rapporten *Ökat klientinflöde, Kriminalvårdens samlade bedömning och förslag till åtgärder* (Kriminalvården 2019) gjordes bedömningar utifrån klientprognoser och analys av påverkansfaktorer. I rapporten bedömdes det framtida kapacitetsbehovet uppgå till 9 500 platser år 2029, inklusive marginal för renovering och differentiering. Bedömningen ligger i linje med den som görs i föreliggande rapport. På regeringens uppdrag har en analys också gjorts av vad som orsakade den kraftigt ökade beläggningen under perioden hösten 2018 till och med hösten 2019. Slutsatserna beskrivs i rapporten *Analys av ökad beläggning på anstalt och i häkte* (Kriminalvården 2019) och visar att beläggningen i häkte under den angivna perioden framför allt ökade som en följd av längre häktetider. I anstalt berodde beläggningsökningen på en kombination av ökat inflöde och längre strafftider vilket lett till att summan av den genomsnittliga tiden som alla klienter har kvar att verkställa, den så kallade återstående massan, ökat kraftigt. Ökningen mellan 2018 och 2019 motsvarar ungefär 1 000 fler fängelseår. Motsvarande ökning mellan 2017 och 2018 var 300 fler fängelseår. Ökningen har framförallt skett inom huvudbrottskategorierna narkotikabrott/smuggling, sexualbrott, våldsbrott och övriga brott, bland annat vapenbrott.

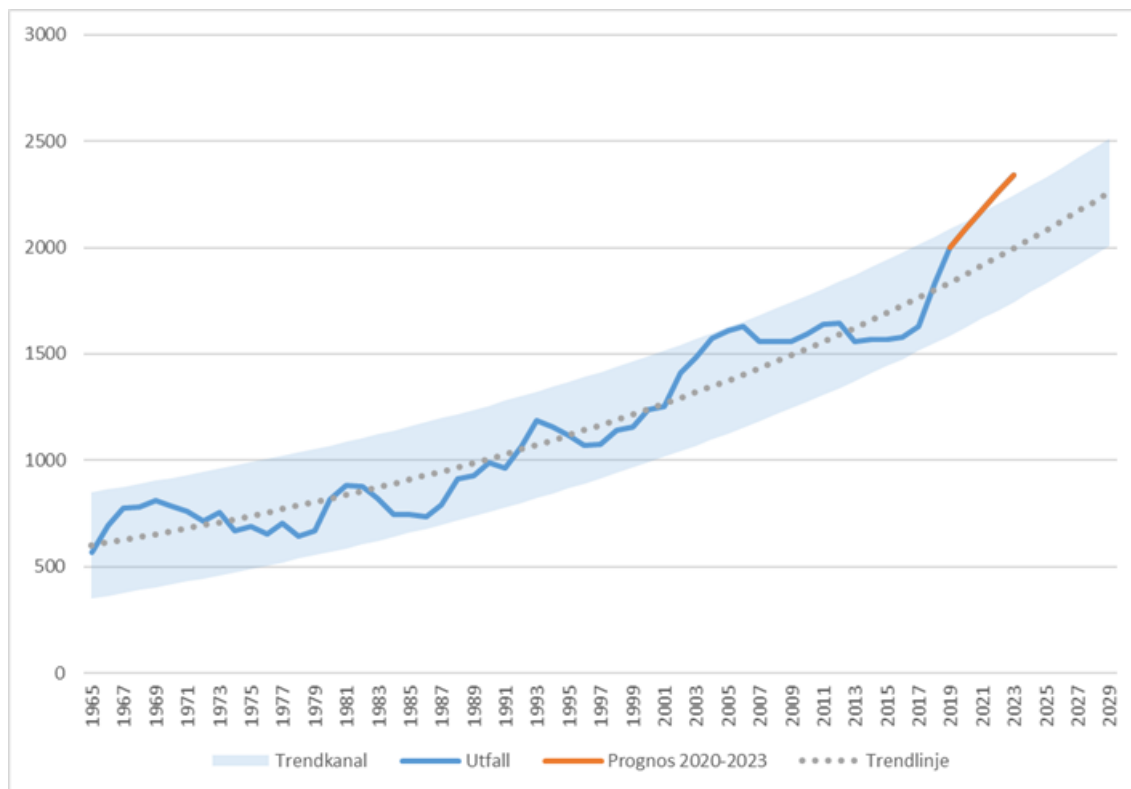
5 Prognoser och klientutveckling

För att bedöma det framtida platsbehovet gör Kriminalvården prognoser på 1-4 års sikt genom att använda statistiska modeller utifrån tidsserier. Dessa används i rättskedjans myndighetsgemensamma prognosarbete där Kriminalvården sedan 2008 samarbetar med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Brottsförebyggande rådet. Prognoserna redovisas årligen i rapporten *Den framtida verksamhetsvolymen i rättskedjan*. Ett utvecklingsarbete inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet pågår.

5.1 Häkte

Diagram 1 – Skattad tidsserie över fångpopulation häkte och prognos över medeltal klienter i häkte*

*Verkställighetsfall är exkluderade i tidsserie och prognos.

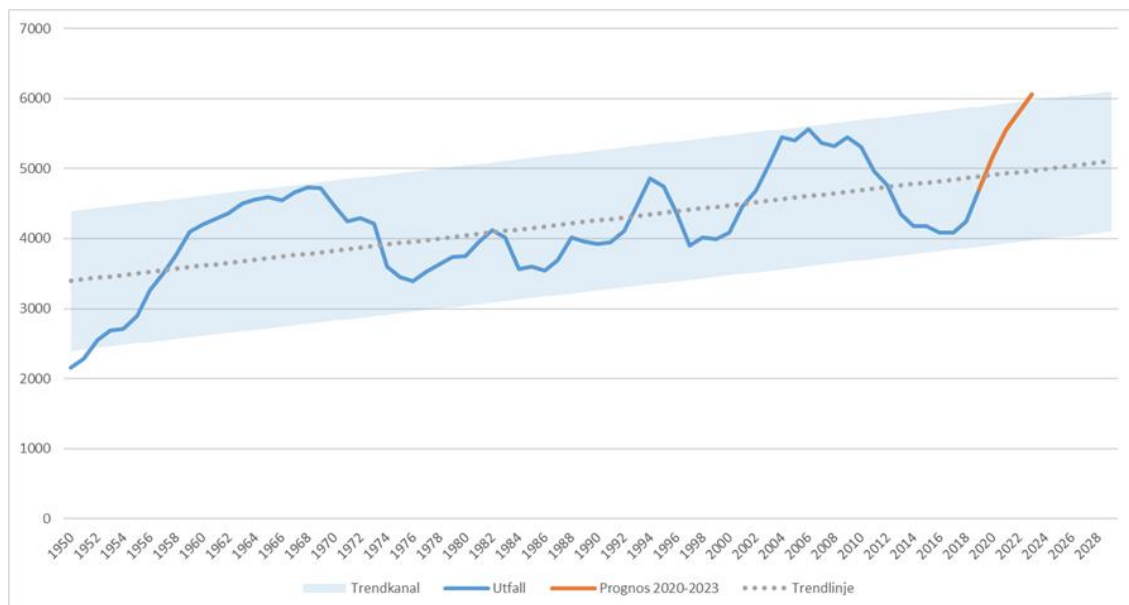
Prognosen, röd linje i diagrammet ovan, visar att medeltalet häktesklienter förväntas öka till drygt 2 300 klienter år 2023. Historiskt har medeltalet häktesklienter korrelerat starkt med medeltalet fängelseklienter, och den korrelationen bedöms vara intakt även framåt. Medelantal häktesklienter utgörs av inskrivna i häkte, exklusive de klienter som verkställer fängelsestraff i häkte, så kallade verkställighetsfall. Den stora skillnaden mellan måtten *häktesklienter* och *beläggning i häkte* är att i beläggningen inkluderas verkställighetsfallen, eftersom de upptar en plats. Klientvolymerna i häkte har en betydande säsongvariation med färre klienter på sommaren och flest på vår och höst. Säsongvariationen uppgår till mer än 300 klienter mellan månaderna med högst respektive lägst antal klienter. Häktena har också lokala eller regionala upptagningsområden med en betydande dagsvariation, vilket innebär att beläggningen fluktuerar kraftigt från dag till dag och ort till ort. Häktesverksamheten är en del av lagföringsprocessen i rättskedjan och behöver dimensioneras för att klara beläggningen när den är som högst.

RAPPORT

Datum
2020-02-24Diarienummer
KV 2020-2702

5.2 Anstalt

Diagram 2 – Skattad tidsserie över fängspopulation i fängelse och prognos över fängelseklienter*

*Verkställighetsfall är inkluderade i tidsserie och prognos.

Prognosen, röd linje i diagrammet ovan, görs på måttet fängelseklienter, vilket är klienter inskrivna i anstalt plus verkställighetsfall i häkte. Detta är inte detsamma som beläggningen, som beskriver antal intagna som vid en viss tidpunkt upptar en faktisk plats. Den fyraåriga klientprognosen visar att antalet fängelseklienter förväntas öka kraftigt under 2020-2023. Antalet fängelseklienter bedöms uppgå till knappt 6 100 år 2023. Myndighetens bedömning är att klientutvecklingen därefter i vart fall kommer att ligga kvar på samma nivå, alltså i den övre delen av trendkanalen i diagrammet ovan¹.

5.3 Yttre påverkansfaktorer

Av diagrammen ovan framgår hur klientutvecklingen har sett ut historiskt. Den övergripande trenden är ökande, men kurvan över den faktiska klientutvecklingen har rört sig kraftigt från trendlinjen genom åren, både i uppåtgående och nedåtgående riktning. Trendbrotten kommer oregelbundet, snabbt och är svåra att förutse. Vilka trendbrott som

¹ Se vidare avsnitt 6.2 Bedömning av platsbehov.

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

ligger framför oss går inte att säga, däremot finns det sammanställningar² av vilka enskilda händelser, lagstiftningsförändringar och praxisförändringar som har bidragit till den historiska utvecklingen över tid. De visar att den ökande fångpopulationen under 1950-talet i huvudsak kan hänföras till en ökning i antalet lagförda för stöld och rån. Åren efter att brottsbalken infördes 1965 präglades kriminalpolitiken av behandlingstanken, och flera alternativa påföljder infördes som minskade användningen av fängelse. Därtill skedde lagändringar och domstolarna blev mer restriktiva med att utdöma frihetsberövande straff. Detta fick till följd att fångpopulationen minskade under perioden fram till 1975. Under de påföljande decennierna parerades sedan kontinuerliga skärpningar av straffen för narkotikabrott, och senare också våldsbrott och sexualbrott, med reformer för att öka graden av alternativa påföljder vid kortare fängelsestraff. Skyddstillsyn i kombination med olika typer av missbruksvård är ett exempel. För ungdomar infördes 1999 sluten ungdomsvård för att undvika fängelsestraff. Till det kan läggas ett antal förändringar som fått stor effekt enskilda år. 1983 gick man från att frige intagna efter två tredjedelar av straffet till efter halva. 1993 återgick man till två tredjedelars frigivning. En viss tid efter ändringen av reglerna om villkorlig frigivning har det dock visat sig att domstolarna anpassat straffets längd så att den faktiska tiden i fängelse återgått till hur det var före justeringen. Under det senaste decenniet har fängelsepopulationen minskat, från att ha legat som allra högst 2004. Det finns en rad faktorer som sannolikt har bidragit till minskningen. Det har överlag skett en minskning i antalet lagförda, men också en omfördelning i hur olika påföljder används, vilket resulterat i färre frihetsberövande straff³. 2011 ändrades praxis för narkotikabrott genom ett antal domar i Högsta Domstolen, vilket i praktiken innebar en halvering av den totala utdömda strafftiden för narkotikabrott mellan åren 2010 och 2013 (Brå 2013). Narkotikabrott är tillsammans med våldsbrott den vanligaste brottstypen i svenska fängelser. Det ger anledning att tro att denna förändring i hög grad bidrog till en minskning av fångpopulationen. Förändringen har också påverkat antalet utdömda fängelsestraff i de fall då brott som tidigare resulterade i ett kortare fängelsestraff nu leder till en annan lindrigare påföljd⁴. Den rättsutveckling som ägt rum efter 2011 innebär att påföljdsbestämningen avseende narkotikabrottslighet förändrats. HD har tydliggjort att straffmätningen ska nyanseras och utöver mängden narkotika ska den tilltalades roll, delaktighet och insikter få betydelse. Detta har fått till följd att strafftiderna ökat genom att åtalen har utformats i enlighet med HD:s praxis. Kurvan över Kriminalvårdens

² *Nordic criminal statistics 1950-2010*, von Hofer, Lappi-Seppälä och Westfelt, Rapport 2012:2, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

³ *Brottslighet och brottskontroll i Finland och de andra nordiska länderna*, P-O Träskman, 2015

⁴ *Fångpopulationens utveckling i Sverige och Norden*, Kortanalys 1/2017, Brå

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

klientinflöde vände uppåt 2016 och antalet klienter började öka igen. Under perioden har det bland annat skett skärpningar av straffen för sexualbrott och vapenbrott.

Det framtida inflödet till Kriminalvården påverkas i varierande grad av bland annat befolknings-, samhälls- och brottsutvecklingen, ärendeflödet i rättskedjan och de prioriteringar som sker hos polis och åklagare samt av hur praxis utvecklas i domstolarna. De omfattande satsningar som görs för att stärka polisorganisationen kan också förväntas påverka, liksom Polismyndighetens effektivitet. Myndighetsgemensamma satsningar för att bekämpa den organiserade brottsligheten, där narkotikahandeln är en stor del, bidrar sannolikt också till fler klienter med narkotika som huvudbrott. En av de främsta drivkrafterna bakom ett ökat inflöde till Kriminalvården är lagstiftningsförändringar, primärt förändringar av strafftider. Sambandet är dock inte okomplicerat. En höjning av ett minimistraff kan generellt leda till fler domar med fängelse som påföljd eftersom utrymmet att välja icke frihetsberövande påföljd minskar något. En höjning av minimistraff för ett grovt brott ökar det tillgängliga straffmättningsutrymmet för brottet av normalgraden. Det kan därför antas att för brott av normalgraden kommer en viss andel utdömda fängelsestraff att bli något längre. En majoritet av de brott som begås inom en brottstyp är, relativt sett inom brottstypen, av en mindre allvarlig form. Den övre delen av straffskalan är reserverad för de allra allvarligaste gärningarna som inträffar mer sällan och den direkta effekten är således begränsad. En höjning av straffskalorna för grova brott där annan påföljd än fängelse redan praktiskt taget är utesluten leder inte i någon större utsträckning till en ökning av antalet fängelsedomar, däremot till att de utdömda straffen sannolikt blir längre.

En höjning av minimistraffet till två års fängelse innebär också att det föreligger en presumtion för häktning vid misstanke på sannolika skäl. Det ger en direkt effekt i form av en ökning av antalet intagna i häkte. Ett exempel på detta är höjningen av minimistraffet för grovt vapenbrott från ett till två års fängelse 2018, och som inneburit att personer som grips med skarpladdade vapen numera häktas i väntan på rättegång. Polisens uppföljning visade att antalet personer häktade för vapenbrott ökade kraftigt under de fem första månaderna 2018 (148 häktade personer) jämfört med samma period 2017 (29 häktade personer) – vilket således innebar en direkt påverkan på Kriminalvården. Polisen framhöll att de skärpta straffen gör att de i större utsträckning än tidigare kan fokusera på vapenbrott, och att Polismyndighetens arbetssätt delvis förändrats utifrån det. Detta illustrerar hur en straffskärpning också påverkar polisens prioriteringar. Vidare är det inom vissa brottstyper relativt vanligt att den som döms lagförs för flera gärningar. Exempelvis är det inte ovanligt att den som döms för barnpornografibrott även döms för sexualbrott mot barn. Med hänsyn till asperationsprincipen vid straffmätningen av flerfaldig brottslighet kan det i dessa fall antas att en höjning av minimistraffet resulterar i en minimal eller obefintlig ökning av fängelsestraffets längd. I de fall en särskild straffskärpningsgrund tillämpas kommer straffvärdet att påverkas vilket i sin tur leder till att fängelse kan komma att väljas som påföljd i fler antal fall, samt att fängelsestraffets längd i viss utsträckning påverkas.

5.3.1 Kommande straffskärpningar

Konsekvenserna av straffskärpningar och nykriminaliseringar är svåra att uppskatta, och beror också på hur polisen förändrar sina prioriteringar med anledning av förändringarna, samt på hur praxis i domstolarna utvecklas. Under de senaste åren har det funnits ett starkt

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

politiskt fokus på straffskärpningar, nya brott och ökade möjligheter till tvångsmedel. I det så kallade 34-punktsprogrammet har regeringen presenterat åtgärder mot gängkriminaliteten och annan organiserad brottslighet, varav flera innebär straffskärpningar, men också åtgärder för att öka lagföringen där exempelvis möjligheten till anonyma vittnen och kronvittnen utreds. Samtidigt pågår ett mer långsiktigt arbete för att minska behovet av häktning, korta häktestiderna samt skapa fler trovärdiga alternativ till frihetsberövande straff.⁵ Nedan följer en uppräknig av aktuella förändringar och förslag som *kan* få en påverkan på klientinflödet till Kriminalvården. Vissa kan förväntas enbart ha en mindre påverkan medan andra, till exempel förändringarna av systemet för villkorlig frigivning, sannolikt kommer att ha en betydande påverkan. Om straffreduktionen för unga avskaffas kan det få stora effekter, beroende på utformning.

- Ny brottsrubricering blåljussabotage. (I kraft 1 jan 2020)
- Höjda minimistraff för grovt våld eller hot mot tjänsteman. (I kraft 1 jan 2020)
- Höjd straffskala för köp av sexuell handling av barn. (I kraft 1 jan 2020)
- Skärpt straff för mord och fler dömda till livstid. (I kraft 1 jan 2020)
- Höjt minimistraff för barnpornografibrott och avskaffad preskription för de allvarligaste sexualbrotten mot barn. (Föreslås träda i kraft 1 maj 2020)
- Uppskjuten villkorlig frigivning pga. bristande deltagande under verkställigheten (Föreslås träda i kraft 1 januari 2021)
- Avskaffad straffreduktion för unga (Beredt i justitiedepartementet)
- Ny påföljd, ungdomsövervakning. (Proposition väntas 2020)
- Ny brottsrubricering inbrottsstöld. (Föreslås träda i kraft 1 juli 2020)
- Förändringar av vapenbrott och smuggling av vapen och explosiver. (Föreslås träda i kraft 1 oktober 2020).

För konsekvensbedömningar och beräkningar av respektive förslag, se utredningar och remissvar.

6 Infrastruktur och platskapacitet

Att anpassa platsantal, verksamhetsinnehåll, organisation, säkerhet och lokalförsörjning är komplext och behöver ske utifrån en långsiktig inriktning och med flexibilitet att möta variationer i klientinflödet. Kriminalvårdens planering utgår primärt från verksamhetens behov, men påverkas också av andra faktorer, till exempel hur fastighetsägare och andra myndigheter agerar. Det kan i sin tur få en direkt påverkan på myndighetens förutsättningar att bedriva verksamhet. Långa hyresavtal är ekonomiskt fördelaktiga sett till den årliga

⁵ Färre i häkte SOU 2016:52, Stora brottmål SOU 2019:38, Ungdomsövervakning Ds 2017:25

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

kostnaden, eftersom kostnaderna vid nybyggnation då kan fördelas över en relativt lång period (max 25 år), även om den tekniska livslängden normalt är betydligt längre. Samtidigt binds staten vid kostnader över lång tid, och Kriminalvårdens möjligheter att göra förändringar med kortare framförhållning påverkas. Permanenta eller mer omfattande anpassningar av platsantalet behöver därför planeras noggrant och ske med god framförhållning, medan tillfälliga förändringar i klientunderlaget behöver hanteras flexibelt. De övergripande principerna inför beslut om infrastruktur handlar om att skapa en flexibel och hållbar verksamhet över tid där lokaler kan omställas vid behov och renoveras löpande, att den geografiska spridningen av häkten och anstalter beaktar häktenas roll i rättskedjan och möjligheter att rekrytera, samt att verksamheten utformas för Kriminalvårdens samlade behov och mål med beaktande av extern samverkan och intern samordning. Sex strategiska områden har identifierats:

1. **Ökad platskapacitet.** Inriktning mot större men färre enheter, främst i de högre säkerhetsklasserna, med goda möjligheter till sektionering. Kapacitetsökningen ska utformas utifrån myndighetens platsbehov men också ta hänsyn till behovet av beredskapsplatser, i syfte att kunna möta tillfälliga förändringar.
2. **Förändrad anstaltsklassificering i fyra säkerhetsklasser.** Normeringen ska beskriva vilka fysisk-tekniska krav varje säkerhetsklass ska uppfylla. Förändringen kommer att ge bättre placeringsförutsättningar och bidra till ambitionen att kunna öka andelen placeringar i de lägre säkerhetsklasserna.
3. **Utveckling av den lägsta säkerhetsklassen.** En målsättning är att fler klienter med längre strafftider kan avtjäna en större andel av strafftiden i den lägsta säkerhetsklassen och att den stegvisa utslussningen inom Kriminalvårdens egna miljöer kan stärkas.
4. **Fokusering av specialplatser.** Dagens höga specialisering av platser försvårar placeringar och ett effektivt platsutnyttjande. Specialplatser behövs även fortsatt, till exempel för psykiskt funktionsnedsatta som kräver särskild omvårdnad. De flesta intagna har dock problematik kopplad till ohälsa och missbruk, som kan hanteras på en normalplats.
5. **Utveckling av anstalter för kvinnor.** Målet är ett mer adekvat verksamhetsinnehåll, ökade möjligheter till differentiering och höjd säkerhet.
6. **Utveckling av häkten.** Häkten ska som grundprincip, där det är lämpligt, samlokaliseras med polisen eller i ett rättscentrum i större och mellanstora städer. Dessa ska kompletteras med gemensamhetsplatser i anslutning till anstalter.

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

6.1 Flexibelt platsutnyttjande

Klientinflödet till Kriminalvården har fluktuerat historiskt, men den långsiktiga trenden är uppåtgående. Trendbrotten har skett oregelbundet och ibland mycket snabbt, samt varit svåra att förutse. För att på ett ändamålsenligt sätt kunna möta såväl upp- som nedgångar i klientutvecklingen behövs en kombination av platstyper och en hög grad av flexibilitet. Det går inte att bygga ifatt en snabb klientuppgång. På samma sätt är det oklokt att göra kraftiga avvecklingar av ordinarie platser vid en nedgång i klientinflödet. Istället behöver vi planera för ett vidmakthållande av den lokalmässiga förmågan och göra bedömningar av hur många ytterligare ordinarie platser vi behöver år från år, och därutöver ha en möjlighet att snabbt växla upp eller ner med beredskapsplatser och tidsbegränsade plaster. Planeringen behöver ske på både kort och lång sikt, med den övergripande målsättningen att kunna hantera tillfälliga beläggningstoppar inom ramen för befintlig platskapacitet. Även om anstalt och häkte måste behandlas i två enskilda spår, eftersom behoven ser olika ut, strävar vi också mot att öka andelen omställningsbara lokaler. Det finns stora fördelar med att ha lokaler som medger att en flexibel verksamhet kan bedrivas exempelvis avseende differentiering av klientgrupper eller för att möjliggöra växling mellan anstalts- och häktesverksamhet. Färre specialplatser ökar effektiviteten i platsutnyttjandet och möjliggör ökad flexibilitet och resurseffektivitet. Genom att samarbeta med Polismyndigheten om att kunna utnyttja arrestplatser för häktade vid hög beläggning skapas också flexibilitet.

6.1.1 Platstyper

Ordinarie platser utgör myndighetens grundläggande platskapacitet och ska täcka platsbehovet, enkelt uttryckt är ett bostadsrum i häkte/anstalt lika med en ordinarie plats. I lägsta säkerhetsklassen finns även ordinarie platser där intagna delar rum. Eftersom Kriminalvårdens infrastruktur utsätts för hårt slitage behöver renoveringar av det ordinarie platsbeståndet ske kontinuerligt. Det innebär att det, utöver kapacitet att möta klientinflödet, också måste finnas möjlighet att stänga ordinarie platser för renovering. Under den pågående perioden med hög beläggning har vi i vissa fall öppnat avdelningar som varit stängda för renovering. På så sätt har vi fått fram fler ordinarie platser, men till priset av en växande underhållsskuld.

Vid sidan om det ordinarie platsbeståndet ska varje anstalt ha ett antal platser i beredskap, som på relativt kort tid kan iordningställas för att möjliggöra renovering, men även användas vid beläggningstoppar. Den vanligaste typen av *beredskapsplatser* är dubbelbeläggning, att två intagna delar ett rum som är avsett för en intagen. Beredskapsplatser kan också tas fram genom konvertering av andra utrymmen till bostadsrum, till exempel avskildhetsplatser, gemensamhetsutrymmen eller besöksrum. Vid extrema beläggningstoppar tas *tidsbegränsade platser* fram. Det kan till exempel handla om att inrätta byggnader med tillfälliga bygglov, så kallade moduler, inom befintliga anstaltsområden eller genom att hyra byggnader av externa parter under en viss period.

I häkte används begreppet *överbeläggningssplatser* om tillfälliga platser. Även här kan det handla om att intagna, om rätt förutsättningar finns, delar rum eller att utrymmen konverteras till bostadsrum. Dock kan överbeläggningssplatserna endast inhysa klienter under kortare tider, och kräver kontinuerligt ställningstagande till fortsatt placering. Vid dubbelbeläggning krävs även samråd med åklagare samt ställningstagande utifrån häkteslagen (2010:611) om rätten

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

till eget rum. Fortsatt samråd med polisen genom att etablera överenskommelser om att placera häktade i arrester vid hög beläggning kommer att vara en förutsättning för att hantera beläggningstrycket i häkte.

Beredskapsplatser, tidsbegränsade platser och överbeläggningsplatser kräver ofta kompensatoriska åtgärder när det gäller bemanning, fastigheter och teknik. Den dagliga verksamheten behöver också anpassas och möjligheter för till exempel besök riskerar att påverkas negativt. Dessa platser utgör nödvändiga lösningar på kort sikt, men är inte ändamålsenliga eller resurseffektiva på lång sikt. Det är av yttersta vikt att det läge som Kriminalvården befinner sig i just nu, med en beläggningsgrad på anstalt som motsvarar över 100 procent av ordinarie platser, inte blir ett normaltillstånd. Därför måste en kraftig utveckling av det ordinarie platsbeståndet ske parallellt med inrättandet och nyttjandet av beredskapsplatser och tidsbegränsade platser. Målbilden är att platsbehovet ska täckas av ordinarie anstaltsplatser, medan renoveringsbehoven hanteras med hjälp av beredskapsplatser. I den rådande beläggningsituationen kommer vi dock att under överskådlig tid vara beroende av beredskapsplatser och tidsbegränsade platser.

Även om alla prognoser nu pekar uppåt behöver myndigheten också ha en plan för ett scenario där klientinflödet börjar vika nedåt. Skulle de åtgärder som nu planeras för att utöka myndighetens kapacitet visa sig leda till en överkapacitet på sikt finns det flera mindre anstalter med stora renoveringsbehov som antingen kan stängas och totalrenoveras inför nästa beläggningsstopp, eller avvecklas när nuvarande hyresavtal löper ut. Detta är också i linje med inriktningen mot större men färre enheter. Vi bedömer därför risken som liten att en satsning på ökad platskapacitet idag resulterar i en kostsam överkapacitet längre fram. Att ha en upprustad infrastruktur skapar förutsättningar för att bedriva en modern kriminalvård, och minskar riskerna för akuta stängningar på grund av brister i till exempel brandskydd, underhåll eller arbetsmiljö.

6.2 Bedömning av platsbehov och platstillgång

Utifrån de fyraåriga klientprognoserna och de aktuella renoveringsbehoven gör myndigheten bedömningar av platsbehovet för kommande år. En modell för bedömning av långsiktig platsinriktning, verksamhet och lokaler har utarbetats och implementeras nu i myndighetens styr- och uppföljningsstruktur. Platsbehovet kommer att följas upp regelbundet och återkommande diskuteras i den nationella ledningsgruppen, samt vid behov revideras. Bedömningen är således rörlig, där sannolikheten för justeringar ökar ju längre tidsperspektivet är. Om den kraftiga klientuppgången som vi har sett under det senaste året fortsätter även efter den fyraåriga prognosperioden kommer platsbehovet att öka ytterligare och fler åtgärder, utöver de som beskrivs i denna rapport, bli nödvändiga.

Inom en tioårsperiod planerar vi för att utöka det sammanlagda antalet ordinarie platser till cirka 8 500, att jämföra med dagens cirka 6 500 ordinarie platser. I siffran finns inte marginaler för att fullt ut möta behovet av differentiering, alltså att kunna placera klienter efter säkerhetsklass, kön och individuella behov. En viss differentieringsmarginal är nödvändig för att bedriva verksamheten på ett ändamålsenligt sätt, men är svår att uppnå i en situation med omfattande platsbrist. Den lokalförsörjningsplan för anstalter och häkten som Kriminalvården har tagit fram omfattar en utökning om totalt cirka 2000 ordinarie

RAPPORT

Datum
2020-02-24Diarienummer
KV 2020-2702

platser, cirka 1 400 i anstalt och knappt 600 i häkte, inom tio år, samt därtill ett stort antal beredskapsplatser och tidsbegränsade platser.

6.2.1 Häkte

Omfattningen av platsutökningen för häkte:

Häkte, sammanställning planering ordinarie platser										
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Häktade	1 960	2 050	2 130	2 210						
Övriga i häkte	130	130	130	130						
Totalt antal i häkte	2 090	2 180	2 260	2 340	2 340	2 340	2 400	2 400	2 500	2 500
Verkställighetsfall*	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Minimum behov av platser:	2 230	2 320	2 400	2 480	2 480	2 480	2 540	2 540	2 640	2 640
Ordinarie platser	2 210	2 243	2 287	2 358	2 358	2 536	2 586	2 736	2 736	2 736
Stängningar för förvaltningsåtgärder*	-10	-23	-19	-10	-10	-10	-10	-10	-16	-40
Tillgängliga ordinarie platser*	2 200	2 220	2 268	2 348	2 348	2 526	2 576	2 726	2 720	2 696
<i>Differens mellan ordinarie platser och minimibehov:</i>	-30	-100	-132	-132	-132	46	36	186	80	56

*Personer som verkställer en fängelsestraff men befinner sig i häkte. ** Underhåll ***Inklusive utbyggnad, se specifikation bilaga 1

I häkte finns idag cirka 2 200 ordinarie platser. År 2023 beräknas platsbehovet ha stigit till 2 480 platser och år 2029 till 2 640 platser. Som framgår av tabellen ovan kommer de ordinarie platserna inte räcka till för att täcka platsbehovet under kommande år. För att hantera situationen kommer det att krävas stora tillskott av överbeläggningsplatser.

Överbeläggningsplatser i häkte										
Tillgängliga ordinarie platser*	2 200	2 220	2 268	2 348	2 348	2 526	2 576	2 726	2 720	2 696
Överbeläggningsplatser	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150
Tillgängliga platser totalt	2 350	2 370	2 418	2 498	2 498	2 676	2 726	2 876	2 870	2 846
<i>Differens mellan tillgängliga platser totalt och minimibehov:</i>	120	50	18	18	18	196	186	336	230	206

*Inklusive utbyggnad, se specifikation bilaga 1

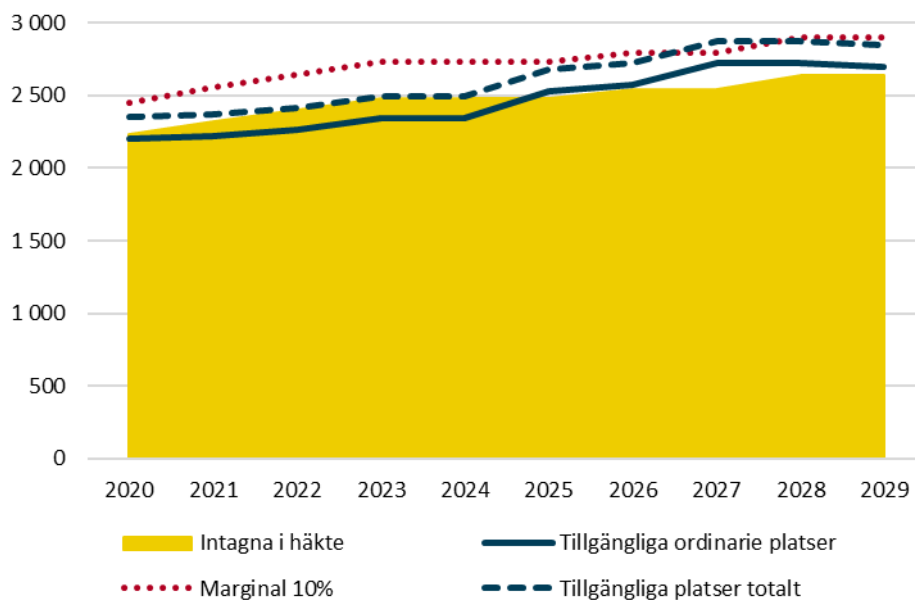
Överbeläggningsplatser innebär att intagna, under rätt förutsättningar, delar rum, eller att andra utrymmen konverteras till bostadsrum. Normalt behövs cirka tio procents marginal på helårsbeläggningen för att klara säsongvariationer och geografiskt specifika behov. Även med platstillskotten ovan är marginalerna mycket små.

RAPPORT

Datum
2020-02-24Diarienummer
KV 2020-2702

Diagram 3 - Bedömning av antal intagna i häkte i förhållande till planerade platstillskott:

6.2.2 Anstalt

Omfattningen av platsutökningen för anstalt:

Anstalt, sammanställning planering ordinarie platser										
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Fängelseklienter	5 180	5 550	5 810	6 060	6 100	6 100	6 100	6 100	6 100	6 100
Verkställighetsfall i häkte	-140	-140	-140	-140	-140	-140	-140	-140	-140	-140
Övriga fängelseklienter som inte upptar en plats	-210	-210	-210	-210	-210	-210	-210	-210	-210	-210
Minimum behov av platser:	4 830	5 200	5 460	5 710	5 750	5 750	5 750	5 750	5 750	5 750
Ordinarie platser	4 431	4 577	4 524	4 804	4 864	4 960	4 960	5 156	5 156	5 756
Stängningar för förvaltningsåtgärder	-44	-97	-181	-75	-35	-151	-60	-60	-60	-60
Tillgängliga ordinarie platser*	4 387	4 480	4 343	4 729	4 829	4 809	4 900	5 096	5 096	5 696
<i>Differens mellan ordinarie platser och minimibehov:</i>	-443	-720	-1 117	-981	-921	-941	-850	-654	-654	-54

*Inklusive utbyggnad, se specifikation bilaga 2

Idag finns cirka 4 300 ordinarie platser i anstalt, vid utgången av 2020 drygt 4 400 ordinarie platser. År 2023 är myndighetens bedömning att platsbehovet har stigit till 5 710 platser och att det därefter i vart fall kommer att ligga kvar på samma höga nivå. Av tabellen ovan

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

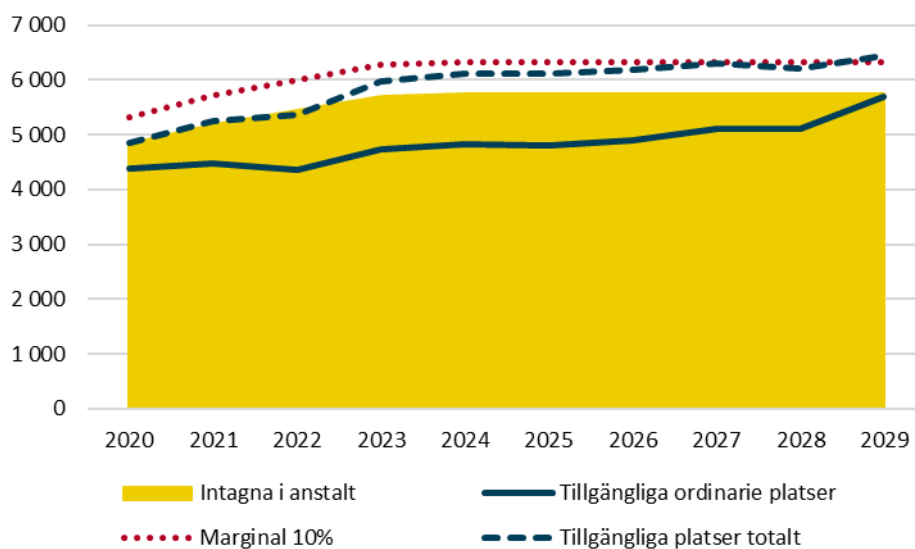
framgår att det redan idag råder ett platsunderskott och att differensen mellan platsbehovet och antalet ordinarie platser är negativ under i stort sett hela tioårsperioden. Vi kan alltså inte under överskådlig tid möta platsbehovet med ordinarie platser. Istället krävs ett stort antal beredskapsplatser och tidsbegränsade platser.

Anstalt, sammanställning planering beredskapsplatser och tidsbegränsade platser										
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Tillgängliga ordinarie platser*	4 387	4 480	4 343	4 729	4 829	4 809	4 900	5 096	5 096	5 696
Beredskapsplatser	467	477	492	507	568	568	568	488	388	0
Tidsbegränsade platser	0	282	530	730	730	730	730	730	730	730
Tillgängliga platser totalt	4 854	5 239	5 365	5 966	6 127	6 107	6 198	6 314	6 214	6 434
<i>Differens mellan tillgängliga platser totalt och minimibehov:</i>										
	24	39	-95	256	377	357	448	564	464	684

*Inklusive utbyggnad, se specifikation bilaga 2

Beredskapsplatser i anstalt innebär att två intagna delar rum, eller att utrymmen konverteras till bostadsrum. De tidsbegränsade platserna består av tillfälliga byggnader på anstaltsområdet med bygglov för en begränsad tid. Med hjälp av beredskapsplatser och tidsbegränsade platser kan platsunderskottet reduceras, men marginalerna under kommande år är mycket små. Normalt behövs cirka tio procents marginal på helårsbeläggningen för att kunna differentiera klienter, alltså placera dem på rätt plats utifrån säkerhetsklass, kön och individuella behov.

Diagram 4 - Bedömning av antal intagna i anstalt i förhållande till planerade platstillskott:

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

7 Inriktning lokalförsörjning 2020-2035

Lokalförsörjningsplanens genomförandedel består dels av förvaltning av nuvarande lokaler, dels av utveckling respektive avveckling. Med nuvarande beläggningsituation klarar vi inte av att genomföra nödvändigt underhåll, men den långsiktiga målsättningen är ett löpande underhåll. Att skapa utrymme för renovering och underhåll är dock centralt för att långsiktigt kunna vidmakthålla våra lokaler, minska risken för akuta stängningar och därmed upprätthålla verksamheten, men kräver framförhållning och planering för att minska de negativa effekterna på platstillgången. Frågan om att mer långsiktigt och systematiskt arbeta med underhållsplaner i nära samarbete med våra hyresvärdar är därför central i den långsiktiga lokalförsörjningen. Underhållsbehovet ökar ytterligare vid hög beläggning och hårt tryck på lokalerna. I många fall är lokalerna i så dåligt skick att de måste ersättas med nya byggnader för att skapa mer långsiktiga förutsättningar att fortsatt bedriva verksamhet. Detta, i kombination med behovet av ökad kapacitet, innebär att Kriminalvården nu står inför ett omfattande behov av att modernisera vår infrastruktur. I vissa fall kommer vi även att behöva genomföra mer begränsade åtgärder i syfte att skapa förutsättningar för ett mer kortsiktigt vidmakthållande. Åtgärder och återinvesteringar i dessa lokaler ska främst avse nödvändiga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem, inklusive anpassningar till de allt högre kraven på brandskydd.

7.1 Häkten

Dagens geografiska häktesstruktur bibehålls, samtidigt som en större kapacitet avseende gemensamhetsplatser koncentreras till regionala noder med koppling till i första hand större anstalter. Häkten ska som grundprincip, där det är lämpligt, samlokaliseras med polisen eller i rättscentrum i större städer, för att säkerställa effektiviteten i rättskedjan, ett exempel där inriktningen är det är i Västerås. Kriminalvårdens förutsättningar för att driva arrester på orter där myndigheten har häkten ska övervägas under 2020 i nära samarbete med polisen. Den fortsatta utvecklingen av nya rättscentrum i de större städerna blir viktiga för Kriminalvården att bevaka och planeringen av framtida åtgärder behöver ske i nära samarbete med andra aktörer i rättskedjan. Detta kan dock innebära större kostnader för Kriminalvården jämfört med alternativa lösningar, som att samlokalisera häkten med anstalter vilket skapar effektivitet och stordriftsfördelar för Kriminalvården.

När det gäller kapacitetsökningen av häkten prioriteras region Syd, på grund av stor brist på häktesplatser i Malmöregionen. Inriktningen är att gå vidare mot en etablering av ett häkte i Halmstad. I Kristianstad ska vi fullfölja arbetet med att etablera ett nytt större häkte, motsvarande 100 platser, för att ersätta det gamla. Och vid häktet Berga i Helsingborg planerar vi för ytterligare ett bostadshus.

Pågående byggnation på anstalten Salberga och planerade åtgärder på anstalten Skänninge kommer att vara viktiga åtgärder för att skapa ytterligare häkteskapacitet, med en flexibilitet att på sikt kunna konvertera dessa platser till anstaltsplatser. Vidare behöver en översyn i samverkan med polisen initieras som tar sikte på en hållbar häkteslösning i storstäderna Malmö, Stockholm och Göteborg. Det finns även ett behov av fler häktesplatser i norra Sverige för att kunna avlasta befintliga häkten i regionen.

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

De beslut som har fattats gällande häkteslösningar på anstalten Salberga, samt i Borås och Gävle, behöver fullföljas utifrån omständigheterna på respektive ställe. För Borås och Gävle betyder det att ett antal fastighetsmässiga utredningar ska initieras i nära samarbete med polisen. Kriminalvården kan även komma att påverkas av eventuella omlokaliseringar av Polismyndighetens verksamhet på andra orter, vilket ytterligare aktualiserar behovet av ett närmare samarbete mellan myndigheterna i lokalförsörjningsfrågor. Planeringen och genomförandet av dessa åtgärder behöver ske tillsammans med Polismyndigheten i syfte att säkerställa effektiva helhetslösningar. Tidplanerna för dessa åtgärder kan därför komma att justeras beroende på faktorer som ligger utanför Kriminalvårdens kontroll. Kriminalvården kan även konstatera att det vore önskvärt om hyresavtalen harmoniserades vad avser avtalslängd eftersom framtida överväganden om avtal ska förlängas eller ej får en direkt påverkan på de övriga myndigheternas förutsättningar att bedriva fortsatt verksamhet. Även detta ställer därmed krav på att myndigheternas lokalförsörjning samordnas utifrån ett helhetsperspektiv.

En annan viktig fråga när det gäller häkten är att behovet av uppehållsplatser tillgodoses, så att transporter av frihetsberövade kan genomföras i enlighet med myndighetens egna och beställande externa myndigheters behov.

För specifikation över planerade platstillskott i häkte i form av ordinarie platser – se bilaga 1.

7.2 Anstalter

Anstalterna ges, senast under 2021, ny normering och klassning som innebär en indelning i fyra klasser; därefter påbörjas en stegvis anpassning. Inriktningen är att förändra fördelningen av platserna så att andelen placeringar ökar i de lägre klasserna och minskar i de högre. I förekommande fall kommer anstalter efter beslutad inplacering i en viss klass ha en högre säkerhet än den nya klassningen motiverar. Redan gjorda investeringar kommer då att användas under återstående livslängd, men återinvestering därefter bara om särskilda skäl föreligger. Huvuddelen av anstalterna har hyresavtal som löper till 2031, men det finns anstalter som är i så dåligt skick att de inte kommer att kunna vidmakthållas i ytterligare drygt 10 år. Det eftersatta underhållet innebär att det krävs omfattande nybyggnationer för att ersätta dagens lokaler och på flera platser handlar det i praktiken om att bygga nya anstalter, till exempel Hall, Tidaholm, Skogome, Skenäs, Rödjan, Sörbyn och kvinnoanstalten Sagsjön. Därtill planeras två nya anstalter i södra respektive östra Sverige. De åtgärder som nu ska genomföras, bland annat genom olika typhuslösningar, kommer att skapa goda förutsättningar för en modern kriminalvård under lång tid framåt. Även om hyresavtal kan skrivas på högst 25 år bör de planerade åtgärderna ses utifrån ett som minst 75-årigt perspektiv.

Under 2019 har Kriminalvården haft omfattande förhandlingar med hyresvärden Specialfastigheter om villkoren i kommande hyresavtal. Förhandlingarna har främst handlat om hur de investeringar som nu planeras ska finansieras samt om hur restvärden, kopplade till såväl gamla som nya åtgärder, ska hanteras. Specialfastigheter har tyvärr inte accepterat differentierade hyreslängder, vilket innebär att många planerade åtgärder som syftat till att snabbt skapa ökad kapacitet ökat i omfattning och därmed i kostnad. I tidigare planering fanns till exempel förslag om att ersätta ett stängt hus på anstalten Österåker med nya typhusbyggnader, men med anledning av anstaltens övriga skick blir det nu istället

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

tidsbegränsade modullösningar med en livslängd som bedöms motsvara övriga bostadsdelar på anstalten, cirka tio år. Därefter behövs också långsiktiga beslut om utbyggnation på Österåker. Motsvarande problematik finns även kopplat till Storboda-anstalten där tidigare inriktning behövt omprövas med anledning av pågående hyresförhandlingar. I februari 2020 fattades beslut om att öppna ytterligare 360 platser under innevarande och nästa år, varav drygt 200 är tidsbegränsade platser.

För de högsta säkerhetsklasserna (1 och 2) förbereds en övergång till färre men större anstalter, med inriktning mot minst 200 ordinarie klientplatser med goda möjligheter till sektionering av intagna. Här är närhetsprincipen underordnad stordriftsfördelarna. Större enheter är nödvändigt för att kunna upprätthålla kompetensen gällande vård av de mest krävande klienterna och för att snabbt kunna växa eller minska i kapacitet med bibehållen god säkerhet. Projektprocessen för främst Hall och Kumla fortsätter för att på relativt kort sikt öka platskapaciteten inom den högsta säkerhetsklassen. Vissa anstalter som tidigare har tillhört säkerhetsklass 1 kan komma att utvecklas med inriktning mot klass 2 för att uppnå robusta och hållbara lösningar till en lägre kostnad.

I de lägre säkerhetsklasserna (3 och 4) är inriktningen att vi ska förbereda klienterna för frigivning, nära hemorten. Anstalterna storlek behöver variera med anstalternas uppdrag, men bör av säkerhets- och sårbarhetsskäl inte vara för små. Ett undantag är anstalter för kvinnor, med anledning av att klientunderlaget är mindre i den gruppen. I nya klass 3 planeras förstudier rörande en ny storanstalt i södra Sverige, vilket också skulle möjliggöra att kunna ersätta platser som behöver stängas under byggprocessen i ROT- och kapacitetsökningsprojekten. En lösning för att ersätta nuvarande anstalt och häkte i Kalmar, där förutsättningarna för att bedriva en långsiktig verksamhet i nuvarande lokaler är begränsade, behöver också tas fram i form av en inriktning mot en ny anstalt i östra Sverige. Kvinnoanstalten Sagsjön ska byggas ut i syfte att kunna erbjuda ett mer målgruppsanpassat verksamhetsinnehåll och uppnå ökade differentieringsmöjligheter.

I nya klass 4 utökas kapaciteten vid bland annat anstalterna Skenäs, Rödjan och Sörbyn. Syftet är dels att hantera avvecklingen av Kolmården, dels att öka platsantalet i säkerhetsklassen samtidigt som befintliga anstalter ges mer långsiktiga förutsättningar att utveckla verksamheten. Klass 4 är samtidigt den klass för vilken det finns vissa lokalalternativ på marknaden, något som ska beaktas i kommande vägval och hyresdiskussioner.

Det eftersatta underhållet kommer fortsatt att vara ett problem för Kriminalvården även efter det att de beskrivna åtgärderna i denna plan är vidtagna. Ytterligare ställningstaganden vad avser den långsiktiga inriktningen för flera anstalter kommer därför behöva göras under kommande år och komplettera den plan som beskrivs här.

För specifikation över planerade platsstillskott i anstalt i form av ordinarie platser, beredskapsplatser och tidsbegränsade platser – se bilaga 2.

7.3 Underhållsplan

Många anstalter och häkten är i mycket dåligt skick. Under de senaste 15-20 åren har Kriminalvården återkommande prioriterat ned frågor om underhåll, även i fall då

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

hyresvärdarna velat underhålla lokalerna, till förmån för att upprätthålla platser. Ökade krav på bland annat brandskyddsåtgärder har aktualiserat detta ytterligare och riskerar att leda till akuta stängningar om inte åtgärder vidtas. Genom de åtgärder som nu genomförs för att klara av det ökade klientinflödet kortsiktigt, till exempel dubbelbeläggning och nyttjande av besöksrum, ökar belastningen på redan slitna lokaler ytterligare. Samtidigt minskar möjligheterna att stänga delar av verksamheten för underhållsåtgärder. Behovet av att arbeta mer systematiskt med planering och genomförande av underhåll ligger både i Kriminalvårdens och i hyresvärdarnas intresse. För att skapa rätt förutsättningar krävs tydlig planering och reglering av arbetet. Underhållsåtgärder kan delas in i tre olika kategorier som innebär olika tidsåtgång och utmaningar.

- ROT-renovering, större anpassningar av vatten och avlopp som kräver längre stängningar (6-12 månader). Planeringen av denna typ av åtgärder sker i årscykler.
- Lokalanpassningar och löpande underhållsåtgärder i form av anpassningar utifrån till exempel myndighetskrav och underhåll av ytskikt (1-3 månader). Planeringen av denna typ av åtgärder sker i årscykler indelat i olika perioder över året, där underhåll i häkten primärt planeras till sommarperioden då beläggningen är som lägst. Genom att dela upp åtgärderna i perioder kan påverkan på platstillgången hållas nere, samtidigt som den totala omfattningen av underhållsåtgärder kan öka.
- Akut underhåll, som återställande efter vattenskador eller förstörda lokaler (1-3 månader). Planeras inte, men det finns en beredskap för hantering.

I hyresavtal ökar vi nu kraven på en gemensam underhållsplanering, vilket innebär åtaganden både för hyresvärdarna och för Kriminalvården. Det behöver till exempel finnas en samsyn kring betydelsen av ett löpande underhåll, men också ett nära samarbete internt i myndigheten. Större ROT-renovering planeras normalt in i samband med att hyresavtal löper ut och ska förlängas. I de hyresavtal som Kriminalvården har med Specialfastigheter finns det dock formuleringar som innebär att ROT-renoveringar även kan behöva ske inom ramen för nuvarande hyresavtal och på bekostnad av Kriminalvården. Samtidigt kommer flera av de projekt som nu planeras innebära att gamla hus istället rivs och ersätts med nya lokaler. För kommande år beräknas därför ROT-åtgärderna uppgå till 50-100 platser per år. När det gäller det löpande underhållsåtgärderna planeras detta in tillsammans med hyresvärdarna i en årlig underhållsplaneringsprocess. På sikt bör behovet av omplacering av klienter vid underhållsåtgärder lösas genom att öppna förberedda beredskapsplatser på samma verksamhetsställe. Detsamma gäller vid akut underhåll efter till exempel skadegörelse. Vid större åtgärder (främst ROT) kan klienter dock istället behöva placeras på andra anstalter.

7.4 Miljö och hållbarhet

Vid planering av framtida platskapacitet ska hänsyn tas till flera olika hållbarhetsaspekter. Myndighetens uppdrag möjliggör också bidrag till flera av målen i Agenda 2030. Det handlar framförallt om målet om att minska brottsligheten i samhället, men också om mål kring utbildning, minskad ojämlikhet samt hälsa och välbefinnande. I framtagandet av typhusen har tillgänglighetsaspekten varit central. Det handlar bland annat om att personer

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

med fysiska funktionsnedsättningar ska kunna delta i den dagliga verksamheten utan ett alltför stort behov av specialanpassning. Målet är en mer universellt utformad kriminalvård som passar alla. Samtidigt är myndighetens verksamhet av den karaktären att universella utformningar inte alltid är möjliga på grund av säkerhet eller ekonomiska begränsningar. Lokalerna utformas också för att främja hälsan och välbefinnandet, till exempel genom att möjliggöra för fysisk aktivitet. Utformningen av lokaler ska samtidigt ta hänsyn till miljömässiga mål och förutsättningar. Kriminalvården ska ställa krav på miljöanpassade lösningar vid ny- och ombyggnation. I den tekniska kravspecifikationen för myndighetens lokaler, som nu tas fram, ska krav om miljö- och klimatanpassningar ingå. Det är också viktigt med ett nära samarbete med fastighetsägaren i dessa frågor då ett stort ansvar vilar på dem när det gäller att bygga lokaler som är långsiktigt hållbara.

8 Kompetensförsörjning

Kapacitetsökningen medför behov av rekrytering och utbildning av medarbetare inom alla verksamhetsgrenar och inom en rad olika befattningar. Den enskilt största grupp medarbetare som behöver rekryteras är kriminalvårdare. Kriminalvården hanterar årligen cirka 4 500 rekryteringar. Kapacitetsökningen innebär ett rekryteringsbehov om cirka 2 000 kriminalvårdare fram till år 2030 eller cirka 200 kriminalvårdare per år, utöver den ordinarie rekryteringen. Hänsyn behöver tas till när i tid personalförsörjningen ska ske, inom vilka tidsramar, inom vilket geografiskt område samt under vilka förutsättningar. Den stora utmaningen handlar om verksamhetens förmåga att hantera ett utökat rekryteringsuppdrag parallellt med ett utökat kärnuppdrag. Kriminalvårdens kärnverksamhet avsätter idag närmare 100 000 timmar årligen (50 årsarbetskrafter) i rekryteringsarbete, ett arbete som oftast utförs av första linjens chefer. För att verksamhetsnära personal ska kunna fokusera på kärnuppdraget, och för att öka effektiviteten och kvaliteten i kompetensförsörjningsarbetet, övervägs därför möjligheten att inrätta en nationell rekryteringsorganisation.

Utöver rekryteringsbehovet avseende kriminalvårdare kommer det också att behövas administrativ personal, sjukvårdspersonal, personal till lokala servicefunktioner, personal till klienters sysselsättning, frivårdsinspektörer, bilförare med flera. På tio års sikt uppskattas detta till totalt cirka 1 500 tjänster varav flera befattningar såsom lärare, sjuksköterskor, produktionsledare och psykologer är särskilt utmanande att rekrytera.

På kort sikt bör kompetensförsörjningen kopplad till kapacitetsökningen ses och hanteras som en avvikelse i förhållande till myndighetens befintliga kompetensförsörjningsarbete. Särskilda behovsstyrda insatser krävs. Myndigheten behöver på kort sikt stödja den lokala nivån genom att rikta extra resurser för att hantera uppkomna rekryteringsbehov. På längre sikt kommer kapacitetsökningens kompetensförsörjningsbehov kunna omhändertas inom myndighetens strategiska och systematiska kompetensförsörjningsarbete. En viktig del av det arbetet är en fortsatt utveckling i riktning mot en nationell och flexibel rekryteringsorganisation.

För att avlasta kärnverksamheten i rekryteringsarbetet, men också för att ytterligare professionalisera och effektivisera rekryteringsarbetet till metod och struktur är det angeläget att införa en rekryteringsorganisation. En träffsäker och effektiv

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

rekryteringsprocess möjliggör i ett längre perspektiv närvarande chefer i kärnverksamheten, vilket är centralt för att behålla medarbetare över tid. Med en välfungerande rekryteringsorganisation, oavsett form, i kombination med en evidensbaserad rekryteringsmetod kan myndigheten få en mycket kraftfull effekt i personalförsörjningsarbetet. I pressade lägen med hög beläggning är det dessutom extra viktigt att rekrytera rätt person, på rätt plats, i rätt tid och till rätt kostnad.

För att möta de utmaningar som den prognosticerade kapacitetsökningen innebär behövs en god förmåga att bedriva kvalitativ utbildning. Det ställer krav på en högre grad av flexibilitet i lärandeform och utbildningsplanering, och förmåga att snabbt kunna prioritera utifrån ett långsiktigt och strategisk perspektiv där effekter och konsekvenser är väl belysta, förankrade och kommunicerade med tydlighet. Det behövs också en ny teknisk plattform för att bedriva utbildningen på ett effektivare och flexiblare sätt.

För att kunna få en bättre träffsäkerhet i prognosticerat utbildningsbehov kopplat till kapacitetsökningen behöver det finnas en tydlighet kring hur stor del av den klientnära personalen som behöver vara utbildad alternativt ha en kompetens som motsvarar ordinarie och grundutbildad personal. Vikarier, timanställda och även till viss del anställda med allmän visstidsanställning är inte aktuella för grundutbildning då deras anställningar är tillfälliga. Myndigheten bör sträva efter en hög andel tillsvidareanställd och grundutbildad personal för att säkerställa en god kvalitet i det klientnära arbetet, med en så en trygg och säker arbetsmiljö som möjligt. I dagsläget finns det på årsbasis cirka 1 200 nya utbildningsplatser tillgängliga på kriminalvårdsutbildningen. En jämn spridning av det utökade utbildningsbehovet kan i stort sett omhändertas i befintlig utbildningsorganisation sett över tid, under förutsättning att aktuell bemanning i utbildningsverksamheten består. Skulle antalet rekryteringar, i syfte att tillsvidareanställa, öka i en annan omfattning annat än vad som prognosticerats skulle det ställa krav på extra utbildningsresurser alternativt stora omprioriteringar i myndighetens utbildningsverksamhet.

9 Verksamhetsmässiga behov

Sysselsättning, studier, behandlingsprogram och annan strukturerad verksamhet är viktiga verktyg för att skapa en säker och trygg miljö för intagna och medarbetare. Verksamhetsinnehållet verkar också återfallsförebyggande och bidrar till minskade risker efter frigivningen och därmed till ökad trygghet i samhället. Att värna och kvalitetssäkra innehållet samt möta verksamhetsmässiga behov är därför en viktig uppgift, liksom att analysera hur innehållet kommer att påverkas av förtätningar i verksamheten. Fler intagna ställer ökade krav på att vi kan erbjuda ett strukturerat och meningsfullt innehåll åt alla.

Ett flertal åtgärder vidtas nu för att möta ett ökat klientinflöde utifrån ett verksamhetsperspektiv. Genom satsningar på lärcentrum kan vi hantera en större klientvolym, bland annat ska fler studie- och yrkesvägledare, yrkeslärare och utbildningsadministratörer rekryteras. Ambitionen är att öka samarbetet mellan utbildning och arbetsdrift i utbyggnaden av yrkesutbildning. Ett koncept för distansutbildning har tagits fram, i samarbete med arbetsdriften, för att göra yrkesutbildningen mer tillgänglig och flexibel. I de fall praktik inte är möjlig finns teoretiska delar i utbildningen, vilka kan ges på samma sätt som andra kurser inom lärcentrum. Vi intensifierar också arbetet inom

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

ramen för det som kallas ASV, annan strukturerad verksamhet. ASV kan ske i form av till exempel friskvård, men också som "läxhjälp" mellan studiepassen på lärcentrum och på så sätt bidra till ökad genomströmning i kurserna samt till att fler får en studieplats. Studiecirkelar, utifrån folkbildningsperspektiv, är ett alternativ för dem där tröskeln in i betygsgivande studier är hög. Studiecirkelformen lämpar sig också för klienter som redan har en gymnasieutbildning, för att kunna studera språk eller andra ämnen utan att vara i behov av betyg och utan att konkurrera om platserna på lärcentrum. Beslutet om att inte erbjuda högskolestudier frigör visst utrymme på lärcentrum för klienter utan behörighetsgivande gymnasieutbildning. För att stärka förutsättningarna för kontinuitet i öppethållande av lärcentrum och även möjlighet att i vissa fall att öka öppetiderna, finns behov av att anställa lärarassistenter/pedagogiska handledare som komplement till lärarna.

På kort sikt har arbetsdriften begränsade möjligheter att växa i någon större omfattning. Lokaler och utrustning är begränsade och tillkommande uppdrag förutsätter många gånger större investeringar. På flera verksamhetsställen, till exempel Hinseberg och Ystad, bedrivs dock ett aktivt arbete med att se över kunduppdragen och ställa om till uppdrag som möjliggör att fler intagna sysselsätts i samma lokaler.

Fler intagna ska kunna komma igång med programinsatser tidigt, och genom större grupper och löpande intagning kan fler delta i gruppbehandling. Tillgången till datorer är av säkerhetsskäl begränsad i anstalter och häkten, samtidigt är digitalisering en viktig del i utvecklingen av verksamhetsinnehållet. Via videoteknik kan behandlingsprogram fullföljas även om den intagne byter anstalt och det ökar också möjligheterna för behandling på andra språk än svenska. Förbättrad digital kompetens är också viktigt för klienternas återinträde i samhället efter avtjänat straff. Datorer för klienter behöver finnas på fler ställen än på lärcentrum, till exempel i bibliotek eller på avdelningen, för att stödja lärande utanför lärcentrum. Det är även viktigt med digitala verktyg på häkten, till exempel surfplattor med utbildningsmaterial. Ett ökat klientinflöde innebär att fler verkställighetsplaner, VSP, behöver upprättas, vilket ställer krav på en effektiv VSP-process. En förenklad handläggning av verkställighetsplaner för korttidsdömda med låga risker kan frigöra resurser. Genom utvecklingen av den lägsta säkerhetsklassen skapas också bättre förutsättningar för ett mer adekvat och återfallsförebyggande verkställighetsinnehåll, förbättrad utslussning och effektivare resursutnyttjande.

Samtidigt är det viktigt att påminna om att klientpopulationens problem och livssituation fluktuerar mycket lite över tid. Det handlar i stor utsträckning om människor med multiproblematik i form av kriminalitet, missbruk, psykisk och fysisk ohälsa samt med dålig förankring på arbets- och bostadsmarknad. Planeringen av verkställighetsinnehållet behöver i första hand utgå från klienternas risknivå och i enlighet med deras individuella risker, behov och mottaglighet (RBM) – snarare än strafftidens längd. En klient med kort strafftid kan ha höga risker för återfall i brott och en klient med lång strafftid kan ha låg risk för återfall i brott. I praktiskt klientarbete kan dock brottets art och straffets förutsättningar påverka. Den tillgängliga tiden för genomförande av återfallsförebyggande insatser på anstalt är också generellt sett kort då knappt 70 procent av klienterna har ett fängelsestraff som är 6 månader eller kortare. Införandet av den nya lagstiftningen rörande förstärkta åtgärder vid villkorlig frigivning innebär att Kriminalvården behöver se klientens verkställighet som ett kontinuum av övervakning där frivård och anstalt knyts tätare

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

samman. De nya reglerna ger utökade möjligheter att inleda en behandling i anstalt och fortsätta den inom ramen för frivården, något som är gynnsamt ur ett återfallsförebyggande perspektiv.

9.1 Digitalisering

I regeringens digitaliseringsstrategi⁶ beskrivs inriktningen och visionen för ett hållbart och digitaliserat Sverige. Det övergripande målet är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Kriminalvården har införlivat visionen och målen i myndighetens egen digitaliseringsstrategi i syfte att skapa en tydlig styrning där digitalisering bidrar till att förenkla, effektivisera och öka kvaliteten i verksamheten.

En ökad grad av digitalisering är en viktig delkomponent i arbetet med att utöka Kriminalvårdens platskapacitet. Den digitala infrastrukturen erbjuder stabilitet, robusthet och flexibilitet i enlighet med verksamhetens behov och ska vara ett stöd i säkerhetsarbetet. Säkerhet och IT är två traditionellt separerade områden som nu flätas samman då teknikutveckling och digitalisering ger möjligheter till synergier och effektivisering mellan områdena, bland annat inom den digitala infrastrukturen. Med en ökad digital mognad inom myndigheten kommer digitaliseringens möjligheter att utforskas och kunna bidra till verksamheten, till exempel med kunskap om vilken behandling som ger effekt, placering av klienter eller för att säkerställa att klienterna kan använda digitala resurser vid en återgång till ett liv i frihet. Kriminalvårdens medarbetare ges då också möjlighet till nya arbetssätt som höjer säkerheten och ökar utrymmet för mellanmänsklig kontakt. Arbetet kommer att underlättas och effektiviseras genom digitala resurser.

10 Övriga åtgärder

Kriminalvården kan i viss, om än mycket begränsad, mån påverka beläggningsläget. Det handlar främst om åtgärder kopplade till klientflöden. Dessa kan inte förväntas ge några dramatiska effekter, och är svåra att beräkna, men kan bidra till att platser frigörs.

Verkställighetsfall. Myndigheten kan i delar påverka antalet och längd på verkställighetsfallen i häkte. Det som är avgörande för att få ned antalet verkställighetsfall i häkte är att det finns platser i anstalt dit de kan flyttas. Under hösten 2018 ökade antalet verkställighetsfall i häkte, främst beroende på att det uppstod en kö till riksmottagningen för män på anstalten Kumla. Efter öppnande av fler riksmottagningsplatser, samt personaltillskott och effektiviserad arbetsprocess, i början av 2019 kunde kön minskas igen.

⁶ För ett hållbart digitaliserat Sverige N2017/03643/D

RAPPORT

Datum
2020-02-24

Diarienummer
KV 2020-2702

Utökade inställelsetider. Som en tillfällig lösning har tiden för egen inställelse utökats i två steg, först från 50 till 75 dagar, sedan till 100 dagar. Det innebär i praktiken en förlängning av tiden som en dömd person har på sig att inställa sig, inställelsetiden flyttas fram. Antalet klienter minskar inte, men åtgärden ger mer tid att få fram fler platser.

Intensivövervakning. Den som döms till ett fängelsestraff på högst sex månader kan ansöka om att avtjäna straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV), fotboja. Om fler korttidsdömda verkställer sina straff genom IÖV kan beläggningsnivån i anstalt påverkas. Allt färre fängelsedömda under perioden 2010–2018 verkställde dock sitt straff genom IÖV. Minskningen är konstant och antalet klienter har nästan halverats under perioden. Hanteringen inom Kriminalvården och effektiviteten i processen kan sannolikt påverka nyttjandet av IÖV. Genom utökade informationsinsatser och i delar förändrad praxis är målsättningen att få fler fängelsedömda att ansöka om att få avtjäna straffet hemma med elektronisk övervakning. Ambitionen är att antalet påbörjade verkställigheter med IÖV ska öka med minst 10 procent under 2020, inom ramen för nuvarande regler. Myndigheten har också i en framställan till regeringen föreslagit förändringar av regelverket som skulle öppna för en utökad användning av fotboja.

Utslussningsåtgärder. Kriminalvården kan också påverka utflödet från anstalterna genom att arbeta än mer aktivt med särskilda utslussningsåtgärder i form av utökad frigång, vårdvistelse och halvvägshus. Både antalet klienter som påbörjar en särskild utslussningsåtgärd och längden på själva utslussningsåtgärden är avgörande för effekten på beläggningsnivån. Ett intensifierat arbete pågår för att få ut fler klienter i särskilda utslussningsåtgärder genom bland annat revideringar i handbok och stöd till handläggarna. Målsättningen är att antalet påbörjade verkställigheter med beslut om särskilda utslussningsåtgärder bör kunna öka med minst 15 procent under 2020.

Överförande av verkställighet. Det finns ett litet utrymme för Kriminalvården att påverka inflödet och beläggningsnivån genom att verkställigheten av fängelsestraff i ökad utsträckning överförs till den dömdes hemland. Genom den lagstiftning som bygger på samarbete inom Norden och EU har förfarandet blivit enklare och snabbare, även om vissa problem fortfarande kvarstår. Ett arbete pågår för att intensifiera takten i överföringarna.

RAPPORT

Datum
2020-02-24Diarienummer
KV 2020-2702**Bilaga 1. Planerade platstillskott – häkte**

Specifikation ordinarie platser i häkte											
Region	Häkte	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Mitt	Salberga			44							
Mitt	Uppsala		23								
Mitt	Västerås						50				
Nord	Gävle						15				
Nord	Östersund	5									
Stockholm	Huddinge (Nacka)	18									
Syd	Berga						48				
Syd	Kristianstad				100						
Syd	Kristianstad				-29						
Väst	Borås						15				
Väst	Halmstad						50				
Öst	Växjö		10								
Häktesplatser Nord									50		
Häktesplatser Stockholm								50			
Häktesplatser Göteborg									50		
Häktesplatser Malmö									50		
Förändring		45	33	44	71	0	178	50	150	0	0
Summa ordinarie platser		2210	2243	2287	2358	2358	2536	2586	2736	2736	2736

RAPPORT

Datum
2020-02-24Diarienummer
KV 2020-2702**Bilaga 2. Planerade platstillskott – anstalt**

Specifikation ordinarie platser i anstalt												
Region	Anstalt	Säk. klass	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Mitt	Kumla	1				64						
Nord	Sörbyn	3					96					
Nord	Sörbyn	3					-40					
Stockholm	Hall	1			120			96				
Stockholm	Hall	1			-112							
Stockholm	Färingsö	2	3									
Syd	Ringsjön	3	15									
Syd	Tygelsjö	3	4									
Väst	Rödjan	3			96	48						
Väst	Rödjan	3			-40							
Väst	Sagsjön*	2					65					
Väst	Sagsjön*	2					-35					
Väst	Skogome	2								196		
Väst	Tidaholm	1				120	120					
Väst	Tidaholm	1					-146					
Väst	Östragård	3	30	50								
Öst	Kolmården	3			-150							
Öst	Skenäs	3	48	96	-65							
Öst	Skänninge	2			48	48						
Öst	Västervik	2			50							
Öst	Kalmar	2	3									
	Anstalt Syd	2										300
	Anstalt Öst	2										300
	Förändring		108	146	-53	280	60	96	0	196	0	600
	Summa ordinarie platser		4 431	4 577	4 524	4 804	4 864	4 960	4 960	5 156	5 156	5 756

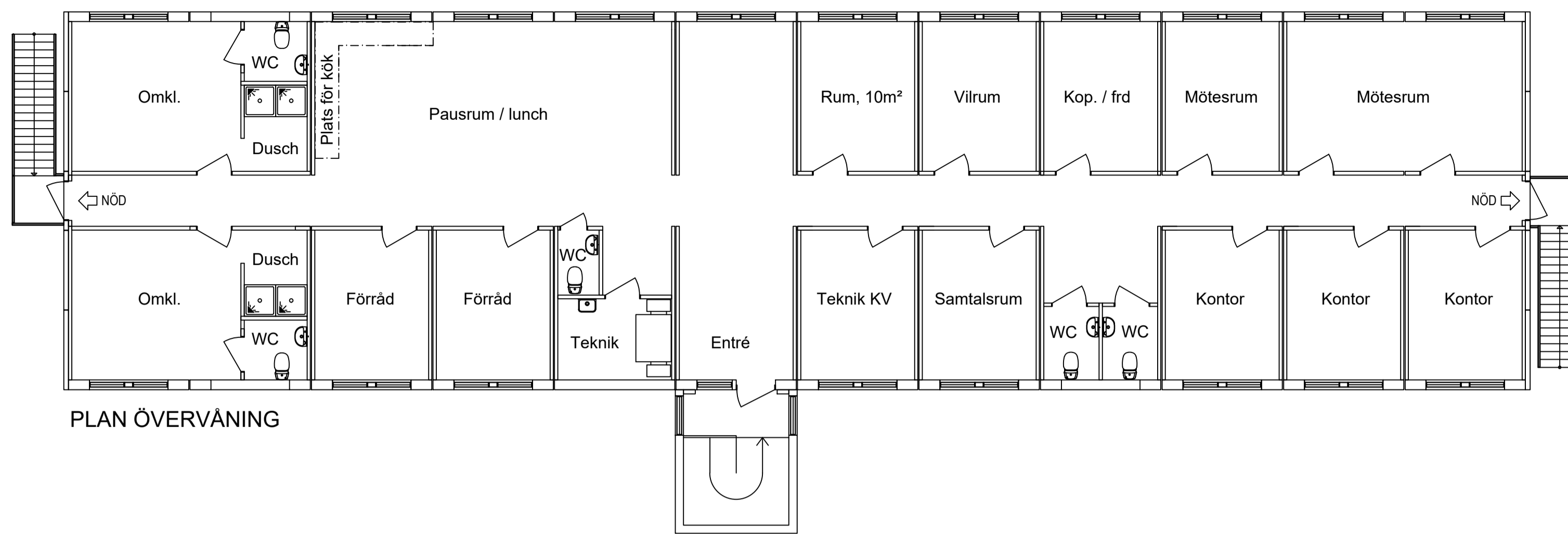
* Platser för kvinnor

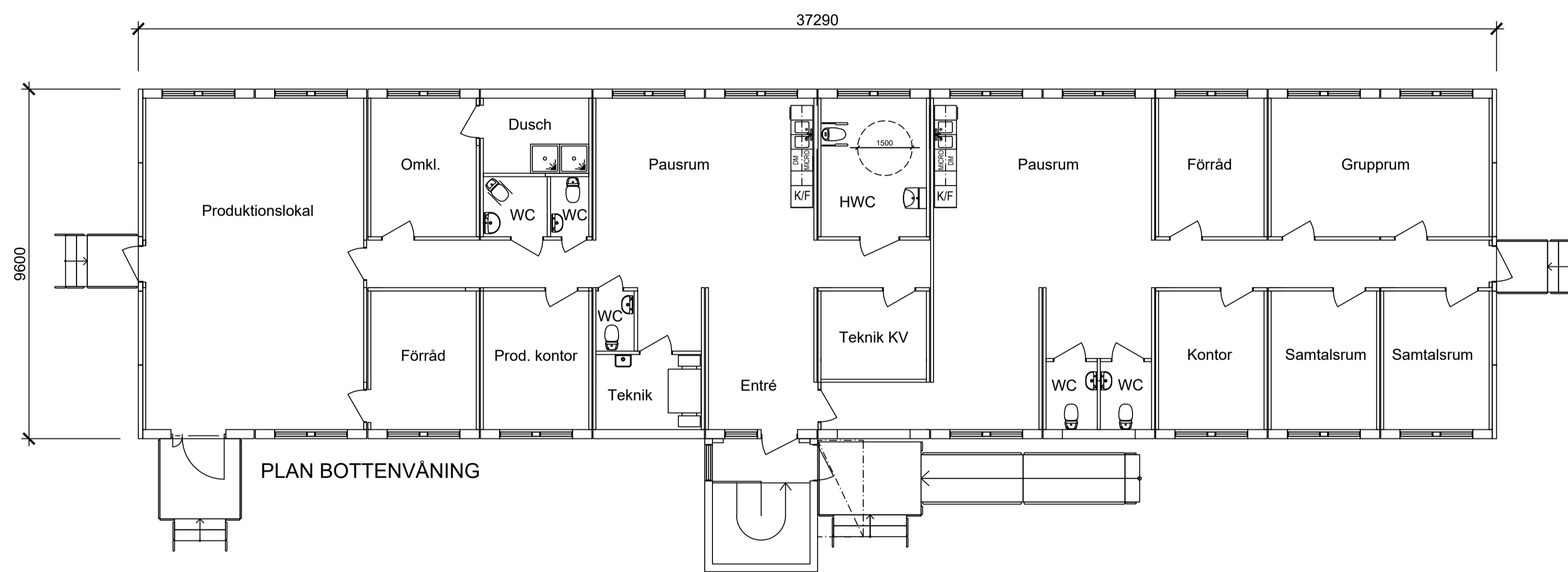
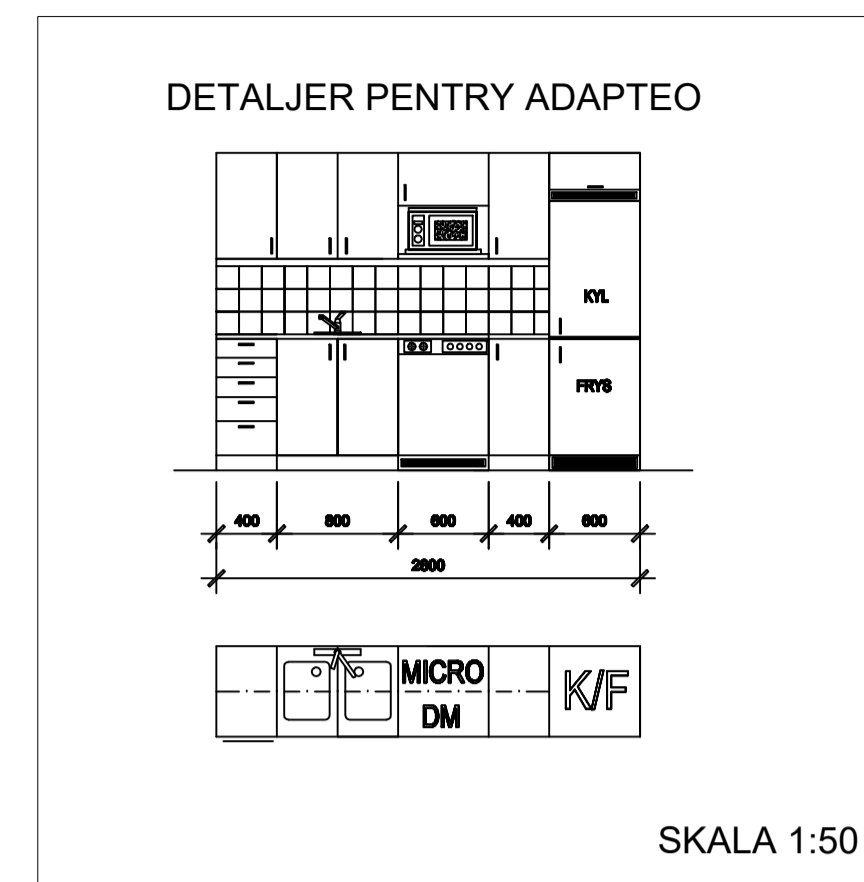
RAPPORT

Datum
2020-02-24

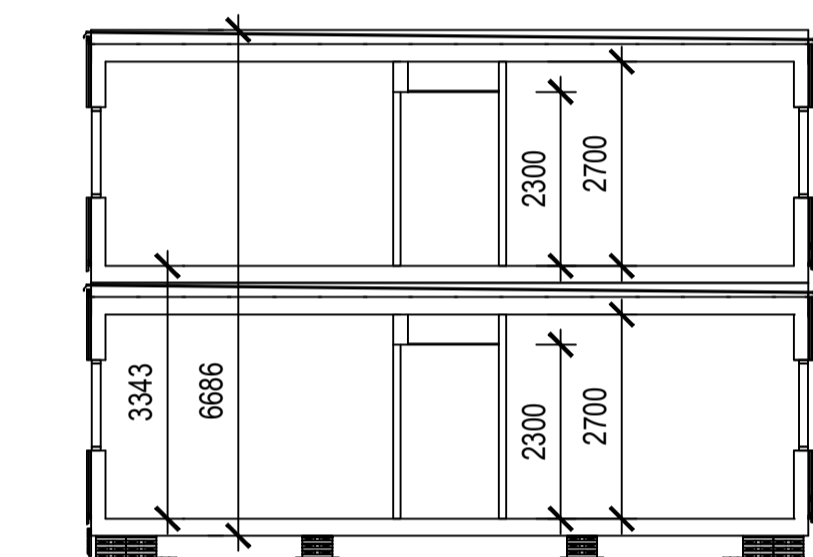
Diarienummer
KV 2020-2702

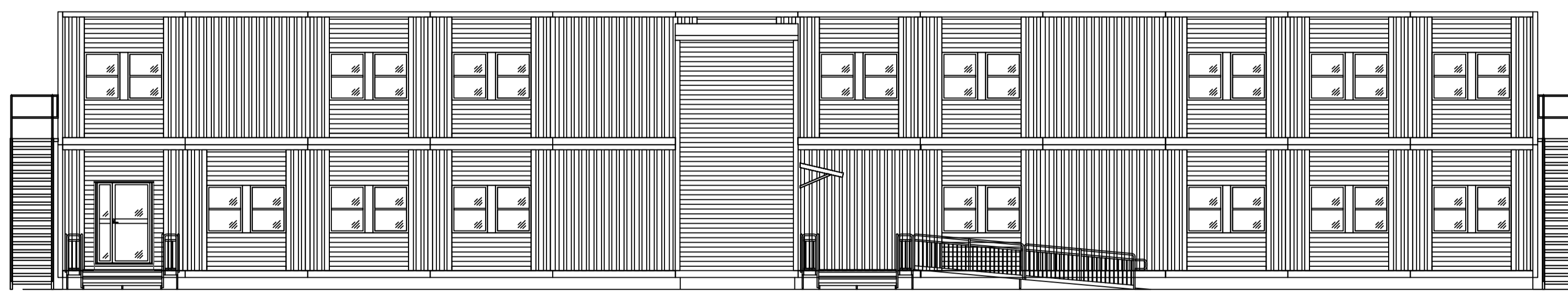
PLAN ÖVERVÄNING

PLAN BOTTENVÄNING

PRINCIPSEKTION

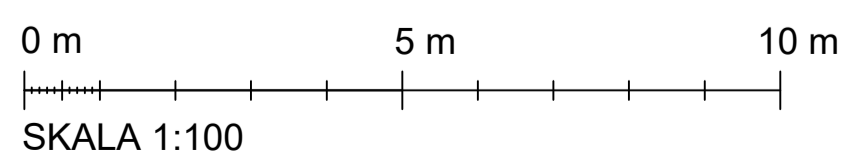

FASAD LÅNGSIDA

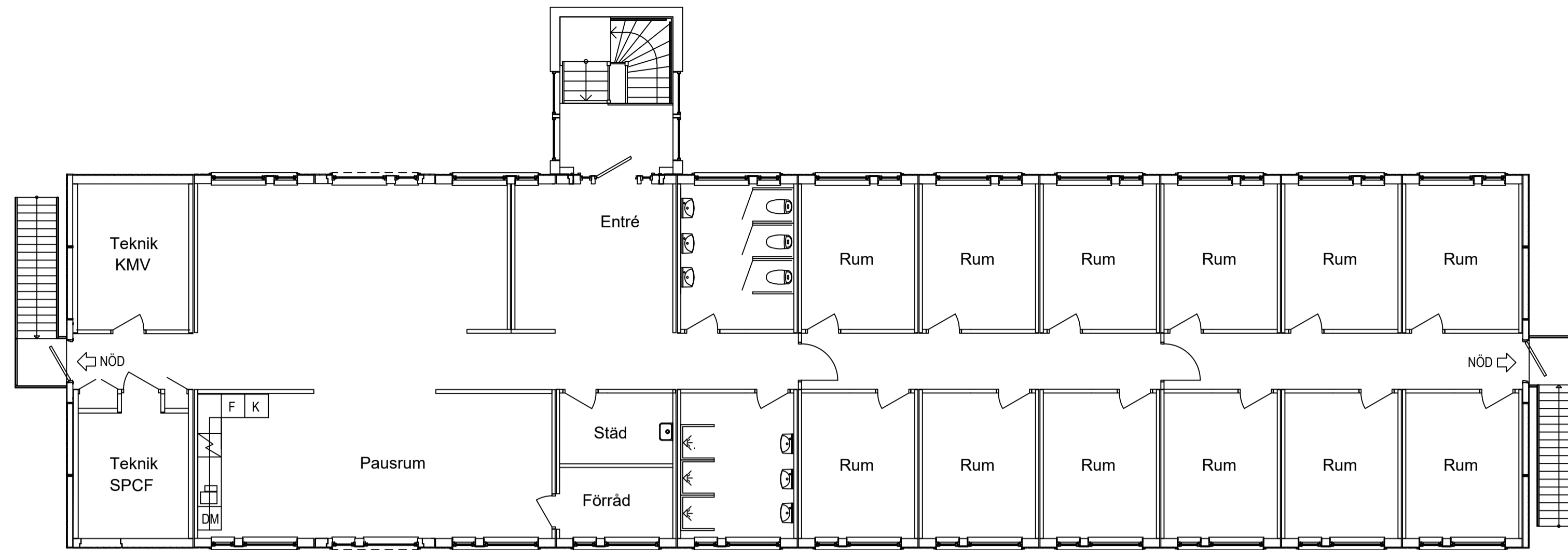

FASAD GAVEL

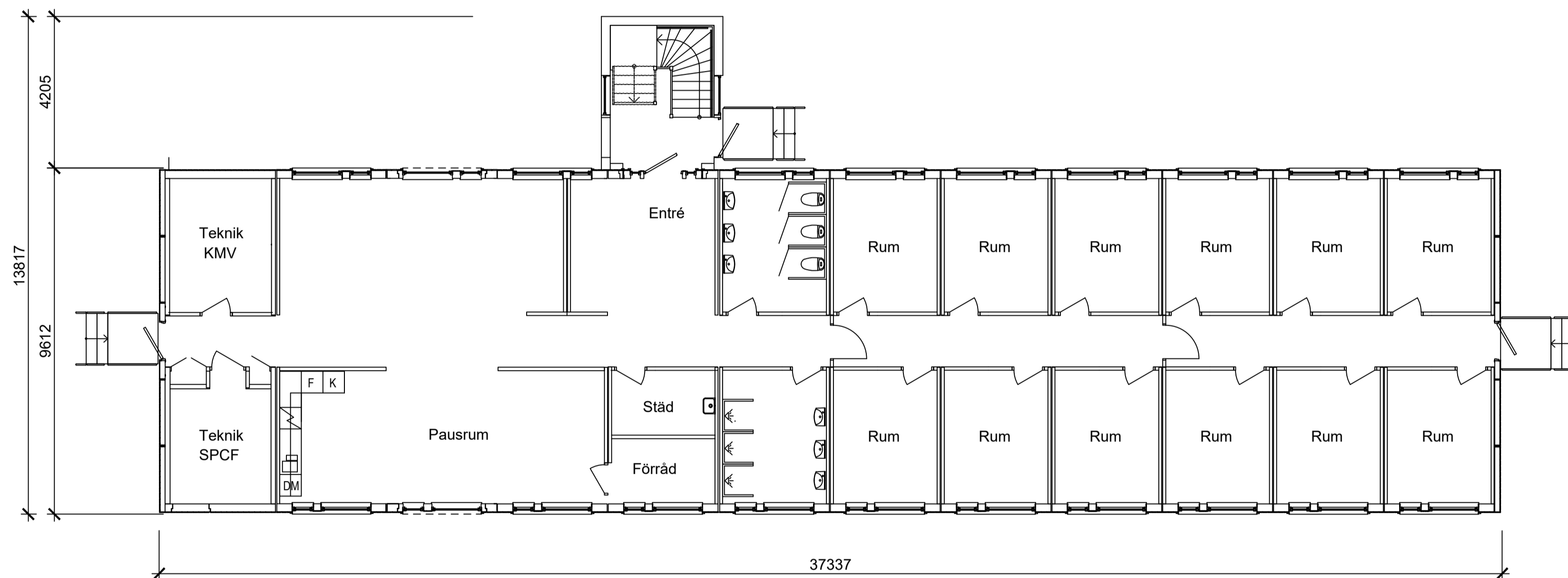
Fasadbeklädnad: Trä
 Takbeläggning: Papp
 Fönster och dörr: Trä
 Plåt:
 NCS 2020-Y10R
 Svart
 Vit RAL 9003
 Aluzink stålplåt

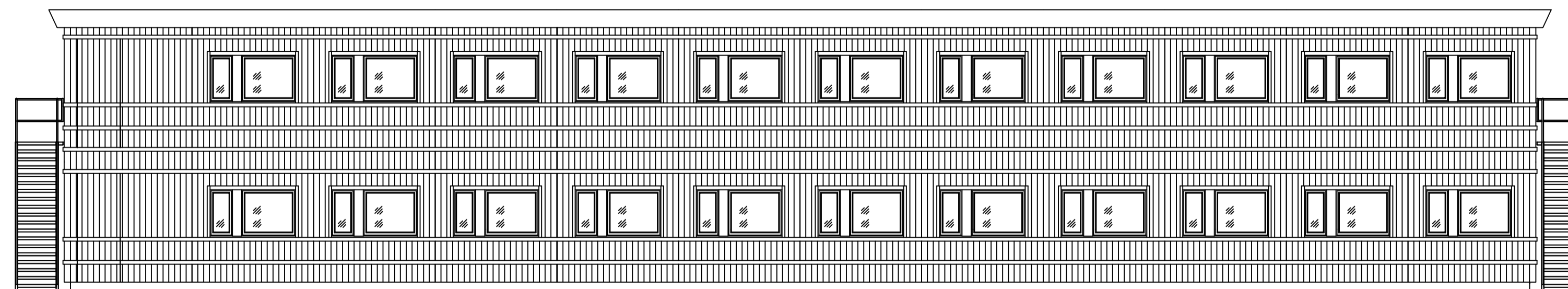
Rev	Revideringen avser	Datum	Sign
BYGGLOVSHANDLING			
Fastighetsbeteckning			
Specialfastigheter Norrköping Asptuna Utbildningspaviljong i två plan inkl. trp-hus Plan - fasad - principsektion			
Datum 2020-07-02	Ritad av Elin Vilaro	Modulserie C20	Antal 25 st
Ritad för Zeljko Orlandic, 070-819 12 90 zeljko.orlandic@adapteo.com	Skala 1:100	Projekt nr 80398	Ritning nr A32:01

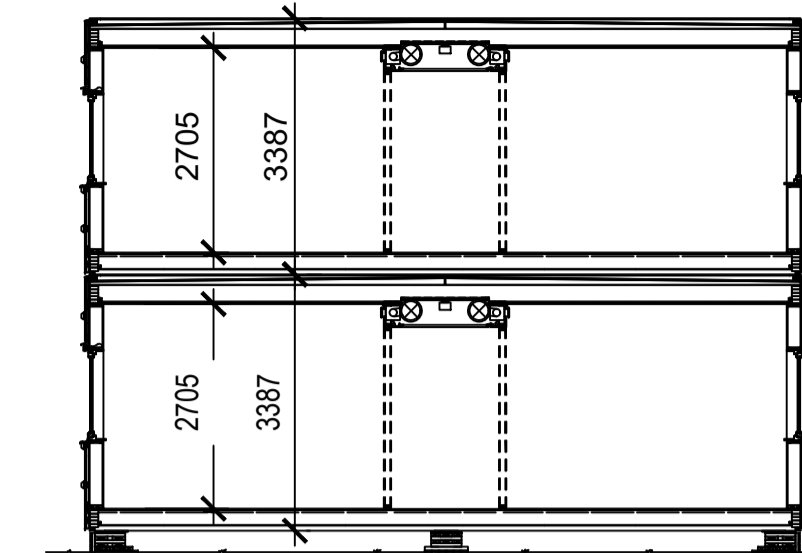
PLAN ÖVERVÅNING

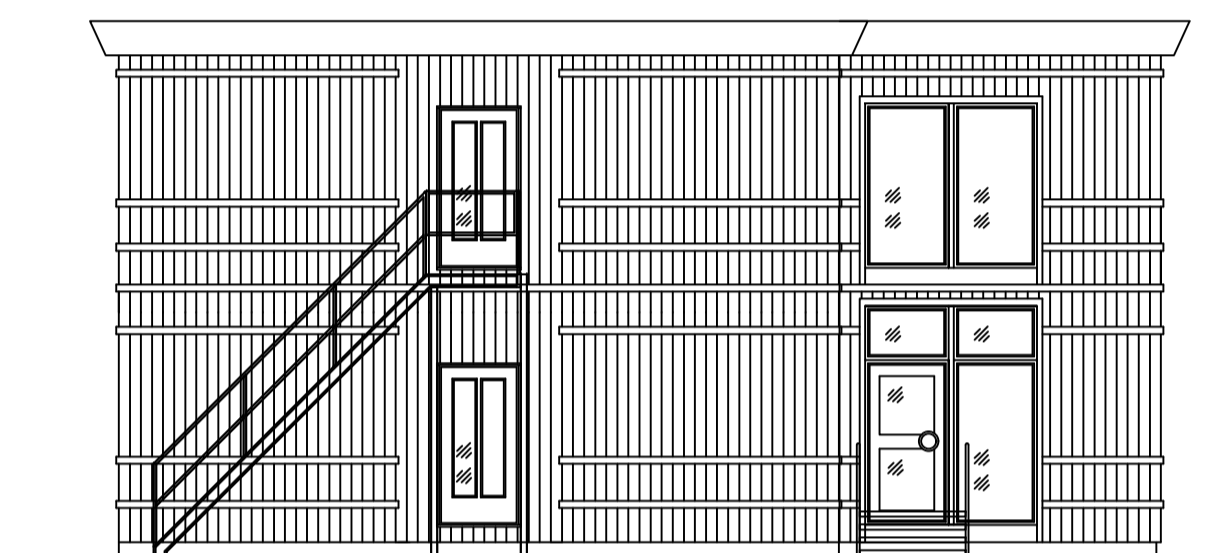
PLAN BOTTENVÅNING

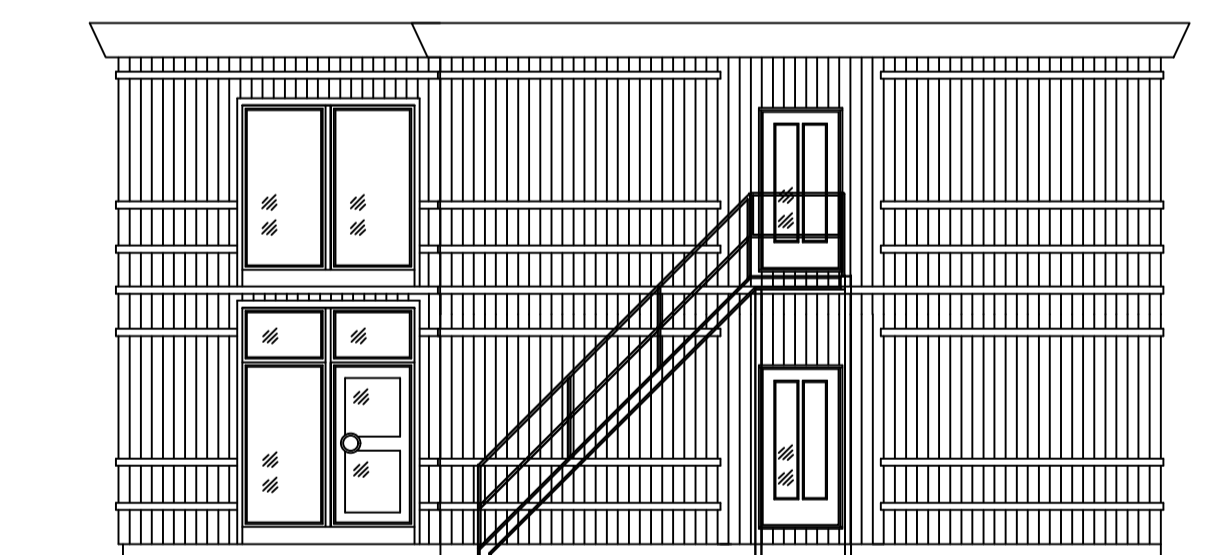
FASAD LÅNGSIDA ENTRÉ

PRINCIPSEKTION

FASAD GAVEL

FASAD GAVEL

0 m 5 m 10 m
SKALA 1:100

Fasadbeklädnad: Trä
Takbeläggning: Papp
Fönster: Trä
Plåt:
NCS 2020-Y10R Svart
NCS S6005-B80G Aluzink stålplåt

B	Planlösning	20-06-24	M.A.
A	Planlösning	20-06-04	M.A.
Rev	Revideringen avser	Datum	Sign

BYGGLOVSHANDLING

Fastighetsbeteckning

Specialfastigheter Sverige AB
Asptuna
Boendeuppställning i två plan
Plan - fasad - principsektion

Adapteo.

Datum 2020-05-14
Ritad för Zeljko Orlandic, 070-819 12 90
zeljko.orlandic@adapteo.com

Ritad av Marie Andersson
Modulserie C70
Skala 1:100

Antal 26 st
Projekt nr 80397
Ritning nr A32:01
Rev B